شەریعەتی مەیل

ڕاڤەی شیعرەکانی مەولەوی

هەمایۆن صاحب کەریم

بەرگی یەکەم

کتێبخانەی ٧
محەمەد عەلی قەرەداغی
مێژوو:

شەریعەتی مەیل

ڕاڤەی شیعرەکانی مەولەوی

لەبڵاوکراوەکانی دەزگای

رۆشنبیری جەمال عیرفان ٢٠١٣

لەسەر ئەرکی (د. تەها رەسوڵ) چاپکراوە

شەریعەتی

مەیل

بەرگی یەکەم

ناوی کتێب: شەریعەتی مەیل

بابەت: راڤەو لێکدانەوە

نووسەر: هەمایۆن صاحب کەریم

دیزاینی بەرگو ناوەوە: ئومێد محەمەد

تیراژ: ١٠٠٠دانە

نرخ: ٨٠٠٠دینار

ژمارەی سپاردن : ٢٠٥٥سالّی ٢٠١٣ی پێدراوە

سەرپەرشتیاری زنجیرە کتێبەکان: بەختیار سەعید

سەرپەرشتیاری چاپ: مژدە عەباس

سوودو سەرمایەی ئەم بلاوکراوانە بۆ کەسوکاری شەهیدان و ئەنفال کراوانە.

مافی چاپکردنەوەی بۆ دەزگای رۆشنبیری جەمال عیرفان پارێزراوە.

شەریعەتی مەیل

ڕاڤەی شیعرەکانی مەولەوی

بەرگی یەکەم

هەمایۆن صاحب کەریم

پێشکەشە بە:

چاکی مەردانەی عەلادین سجادی

ڕونکردنەوەیەکی پێویست :

ئەم هەوڵە خوێندنەوەیەکی نوێی ڕەخنەگرانەیە لەسەر دنیای مەولەوی و مەولەویناسی ئەندێشەی پڕ شۆرو ئەوینی مەولەوی لەڕێی شعریەتەوە بەجۆرێکی تر وێنە دەکات. سەرباری لێکدانەوەو ڕاڤەی جیاوازی تر کەپێمان وابووە دۆستانی پێش خۆمان بەجۆرێکی تر بۆی چوون لەو شوێنانەش هاوڕای بۆچوونەکانی ئەوان بووین لە فەیظی پیرانی پێش خۆمان بەهرەمان بردووەو بۆچوونی ئەوانمان گواستووەتەوە. سەرەتای بیرکردنەوەی نووسینەکەش بۆ(١٥) ساڵێ بەر لەئێستا دەگەڕێتەوەو چەندبەشێکی ئەوکاتە نووسراوەو بەکۆڕگرتن و بەرنامەی ١٧ هەندێکیم خستوەتەڕوو. سەبارەت بە ناوەکەی (شەریعەتی مەیل) پەیڕەوی ئەو ناولێنانەم کرد کە هاوڕێم ئەکرەم عەنەبی جوانەمەرگ بۆحافزەکەی کردی (مەحرەمی ڕاز). ڕۆژێ بەڕێکەوت لە زەلّم یەکمان دیت، باس هاتەسەر شەرحی عرفانی شیعری کوردی، نایشارمەوە ئەو هێندە عاشقی ئەدەبی عرفانی فارسی و بە تایبەت حافز بووبوو تا ئەوکاتە بەرنامەی نەبوو لەسەر شیعری کوردی کاربکات و زۆر پێی خۆشبوو من باسی زەرووڕەتی خوێندنەوەی شیعری ماچۆم هێنایە گۆڕێ و جارجار ئاگاداری کارەکانم بوو لەسەر مەولەوی. ئەو لەحافز خۆی کتێبەکەی ناونا (مەحرەمی ڕاز) کە لەشیعری حافزدا چەند جارێ دێتە ڕێت، منیش بەڕەزامەندی مەولەوی خۆی و بەیادی ئەو جوانەمەرگەی دۆستم و ڕەواج دان بەمەیلی لەیل ئەم هەوڵەم ناونا (شەریعەتی مەیل) کە مەولەوی لەوەسفی شێخ تاجدیندا فەرموویەتی:

های وە فەرق دین زامداران تاج دای

شەریعەتی مەیل لەیل ڕەواج دای

سەرچاوەی بنچینەیی کاری ئێمە شیعرو ڕاڤەکانی دیوانەکەی مەولەوی بەهەشتی مدرس (چاپی سەیدیان) بووەو مەولەویەکەی دۆستم مامۆستا حەکیمی مەلاصاڵح بۆ شیعرە بڵاونەکراوەکان و لامان لەدوو هەوڵی وەرگێرانی مەولەوی بۆ سۆرانی کردوەتەوە

(هەولەکەی پیرەمێردو مامۆستا ئەردەڵانی) سەرنج و ڕای خۆمان لەسەر ئەو دوو هەوڵە دەربڕیوە. زۆربەی سەرچاوەکانی مەولەویناسی لەبەردەستدا بوون و لەئەنجامی بوونی ئەوانەوە ئێمە پشت ئەستووری بیر کردنەوەی جیاواز بووین. وەچەندین سەرچاوەی ئایینی و مێژوویی لە ئەدەب و عرفان و هونەر خوێنراونەتەوە. لەخەیاڵماندا هەیە بەو ئاراستەیە بەردەوام بین تا تەواوی دیوانەکە دەخوێنینەوە. گەر لای خوای گەورە خەیاڵ بەتاڵ نەبێ. لەسەرتای نوسینەکەمانەوە هەوڵمان داوە هونەرەکانی بەلاغە بەپێی سەرچاوەکان و پەی بردنی خۆمان زیاتر زەق بکەینەوە. ئەویش بەدوومەبەست:

یەکەم: خوێندکاران سوودی لێوەربگرن و خۆیان بکەونە سەر کەشفکردن و دۆزینەوەی هونەرەکان تا یارمەتی دەریان بێت لەخوێندندا.

دووەم: خوێنەر هونەری تایبەت و جیای مەولەوی لەوبارەوە بناسێت و سەلیقە پەیدا بکات بۆ چوونە ناو ئەو دیو باروومی باخی مەولەوی و تەنیا ڕواڵەتی وشەکان و تەن نەبینێت. بەڵکو بەو ڕۆحە ئاشنابێت کە لەبەر تەنی وشەی مەولەویدایە.

خۆشەویستەکانم:

خەجاڵەتبار دەبم بەوەی خەریکە چەندێ لە ئێوە لە خۆشەویستیتان بۆ ئەدەبی سەرشاری عیشق و ناسینی دڵدارێکی ئەومەیدانە شکۆدارە، جەنابی مەولەوی، لەکۆڕو کۆبوونەوەکاندا پەنجەی شارەزایی و حاڵیبوون بۆ منی نەزان ڕادەکێشن. بەهیوام چووبمە ڕیزی مەی نۆشانەوە و لەو بەرماوەیەی ئەوان گەروم تەڕ کردبێ.

ئەم کتێبەی بەردەستان "شەریعەتی مەیل" پرۆژەی خوێندنەوەی سەراپای شیعری مەولەویە. بەشێکی لەدیداری مەولەوی"٢٠١٠"دا چاپ و بڵاوکرایەوە. لەڕاستیدا ئەوە بەرگی یەکەمی کتێبەکەیە گەرچی لەئەنجامی شپرزەیی خۆمەوە ئەوەی لەسەر نەنووسراوە. ئەو بەرگە شیعرەکانی "ئەلف، با، پێ، تێ، جیم، چێ" ناو دیوانی مەولەوی جەنابی مدرس و بڕێ لە شیعری تری گرتبوەخۆ، کە لەدیوانەکەدا نەبوون. ئەم بەرگەش"خ، د، ڕ، ز، س، ش، ص، ض، ف، ق، ك، گ" ناو دیوانەکەو کتێبەکەی مامۆستا"حەکیم"و هەولەکەی محمدحجازی و حەسەن گۆرانی لەخۆگرتووە. هەردوو

بەرگەکەش لەگەڵ دەستخستنی سەرچاوەی باشتردا پیاچوونەوە وڕاستکردنەوەی تری بۆکراوە. بەداخەوە هەندێ هەڵەی کوشندە لەئەنجامی نەزانی خۆمەوە کەوتبوونە ناوکتێبەکەی دیداری مەولەوی ٢٠١٠ کە لەسلێمانی بڵاوکرایەوە. لەبەر ئەوجۆرە هەڵانە بەچاکم زانی هەردوو بەرگەکە ڕێکخەمەوەو ئامادەی چاپی بکەم بۆ چاپێکی باشتر. شیعرەکانی(ل، م، ن، ه، و، ی) دەبێتە بەرگی سێیەمی کتێبەکە کە نیوەی ئەویشم نوسیووە، گەر کۆمەکی سندووقەکەی وەزارەتی ڕۆشنبیری بۆ خۆی دەستبخات ئەویش فریای چاپ دەکەوێت. لەسەر پێشنیاری چەند دۆستێکیش بەپێی زەوق و قەریحەی خۆم لەبەرگی (٢و٣)دا وەرگێرانی سۆرانی شیعرەکەم لە"پیرەمێردو ئەردەلانی" وەر گرتووەو لەبەرامبەر هەورامیەکە دامناوەو نوسیومە (سۆرانیەکەی پیرەمێرد یان سۆرانیەکەی ئەردەلانی) گەر شیعرێکیش لەبەرامبەریدا سۆرانییەکەی نەبوو، ئەوە ئەو شیعرە هیچ کام لەو دوو بەڕێزە وەریان نەگێڕاوە. لەبەرئەوەش بۆچوونەکانم لەسەرکاری تەرجەمە. بەرتەسك کردوەتەوە چوون ڕاڤەکەو هەورامیە کە لەبەر دەستەو سۆرانیەکەش دانراوە.

ڕەنگە هەندێ باسوخواس و ڕاو بۆچوونم دووبارە کردبێتەوە، یانی پێشتر لەشیعرێکدا هەندێ مەتڵەبم ڕۆشن کردبێتەوەو بەراوردو پێوەنم کردبێ، هەر ئەو مەرامانەم لەشیعرێکی تریشدا دوبارە باس کردبێتەوە. ئەمەش ڕەنگە خوێنەری وریاو زیتەڵ کەمێ بێزار بکات. من ئەوەم بە خاتری ئەو خوێنەرە ئازیزانە کردووە، کە تەنیا مەیل بەشیعرێکی مەولەوی دەدەن.منیش بە شەریعەتی مەیل ویستوومە تەلوتۆشە(جیازی بووك) ی پێویستی ئەو شیعرە بەباشی بپێچمەوە ئەمجا بەرێی کەم بۆ ماڵە جوانەکەی هەستی خوێنەر. پێویستە ئەوەش بڵێم سەرچاوەکانم داناوە بۆ کۆتا بەرگی کتێبەکەو ئەوەی بۆ خوێنەر گرنگ بێت لە نوسینەکەدا ئاماژەم پێداوە.

ئەم کتێبە دەمێکە تەواوبووە. دووهۆکار دەستخەڕۆیان کردم کە بۆلای تۆی خوێنەر درەنگی پێ بوو، لە ئێستادا نامەوێ لەو دەسخەڕۆبوونە بدوێم. لەبری ئەوە بەچاکی دەزانم لەو وەفاو میهرەی دکتۆرە شکریە رەسول بدوێم کە لەدیداری شیعری کلاسیکی

کوردی٤-٥-٦/٧له سلێمانی بۆ چاپکردنی ئەم بەرهەمە نواندی و لە نزیکترین کاتیشدا هەلی چاپی بۆ ڕەخساند، بۆیە لە ئایندەشدا هەرچی بنووسم سوپاس کردنی د.شکریە لە سەرخۆم فەرز دەکەم.

زۆرن ئەوانەی هاوکارو یارمەتیدەرم بوون، گرنگترین هاوکاری و یارمەتی کەش و هەوای ئاسودەیی ماڵەکەمە، کە هاوسەری بەوەفاو میهرەبانم "ئارەزوو"بۆی ڕەخساندم. هەروا هاوڕێکانم لە کەمتەرخەمیەکانم بەرامبەر ئەرکە کۆمەڵایەتیەکان چاوپۆشیان کردو هانیان دام بۆ بەردەوام بوون لەسەرکارەکەم، هەروەها دۆستی خۆشەویستم کاك (کەیهان عەزیزی) لەپاوە دۆستایەتی بەڕێزیان لە هەرچیەك پێویستم بووبێت، ئەرخەیانی کردووم، هاوڕێم کاك (ئەرسەلان تۆفیق) زۆرجار لەبەر یارمەتیدانم دەستی لەکاری خۆی هەڵگرتووە، هونەرمەندان (هونەری برام وکاك مەریوان زەندی و کاك حەسەن مراد) بەشدارن لەڕازانەوەی ئەم بەرهەمەدا. هاوڕێیانم (سەبای چیرۆکنووس و شاعیران هێمن لەتیف و ئیدریس عەلی و هەتاو) لەسەفەرو کۆڕو دیدارەکاندا بەپشتیوانی کردنم خزمەتیان بەم بەرهەمە کردووە. بەڕێوەبەرێتی ڕۆشنبیری و هونەر لەسلێمانی باخەوانی نۆبەرەی ئەم بەرهەمەن، لەدڵ و گیانەوە سوپاسی ئەو ئازیزانە دەکەم. لە هەرغافڵ بوون و نەزانی و دەم بەرەڵایێکم گەر هاتە ڕێی تۆی خوێنەر نزای بەخشین لەخوای گەورە دەکەم و بەهیوام تۆش بە دڵە پڕ لە ئەوینەکەت بمبەخشی.

همایۆن

جۆزەردانی ٢٧١٣/ تەوێڵێ

پێشەکی

هەڵزەنین بەباخچە و گوڵزاری شیعری (مەولەوی تاوەگۆزی) بەمەبەستی چێژکردنی شیلەو بۆنکردنی هەناسەی شیعرەکانی و لێکدانەوە و تیگەیشتن لێیان کاریکی نەوەك هەرگران، بەڵکو تاناستێکیش تاقەتپروکێنە، چونکە (مەولەوی) ئەو زاتەیە کەشیعری هەورامی گەیاندە لووتکەی داهێنان و لەسەرتەختی دەسەلاتەکەی پاڵیدایەوەو بەدرێژایی تەمەنی پادشایەتی کرد. دوای ئەویش کەسێکی تر نەیتوانی درێژە بەو پادشایەتییە بدات و تەنانەت یاوەرێکی باشیش نەهاتە مەیدان، بەڵکو تەنها لەلێوارو قەدپاڵی لووتکەکەوە گوڵچنینی شیعری هەورامی دەکرا، سالانێکیش ئەو گوڵچنینە پووش و پەلاش و درك و داڵی زۆری تێکەڵدەبوو، وای لێهات بەرەو ئاوابوون ملی دەنا، هەتا خوشبەختانە چەند دەنگێك هاتنە مەیدان و ئاسۆی ساباتەکەیان ڕوونکردەوەو خستیانەوە گڕوکاڵ.

(مەولەوی) لە ئەندێشەیدا خولقێنەرەو، وێنە شعرییەکانیشی بەهونەر قوڵپدەدەن، لە (ترپەو خورپەو ئاوازو سەمفونیای شیعری و لیریك)دا ئەوەندە ئەندازیارێکی پسپۆرە، تەلاری شیعری ئاوەدان و ڕازاوە کردوەتەوە، لەزوربەی دەروازەکانی شیعری سەردەمی خۆی داوەو سوار چاکانە چوەتە ماڵەکانەوە، لەوێ شەن و کەوی کردووە، چێژی خەرمانی شیعرەکانی گەیشتۆتە ئاستێك کە شاعیرانی دوای خۆی گوێڵ گوێڵ لێیان خواستوەو ماڵی شیعری خویان پێ پۆشتە کردووە .

مەولەوی ئاشق و سەوداسەرو ژیان دۆستە، ڕۆح سوك و دڵپاك و نەفس بەرزەوو دڵسۆزی لە گیانی دەچۆڕێت، لەپەیوەندییە کۆمەلایەتیەکانیدا بەئەمەك و ڕاستگۆیە، زێدو ماواو خەڵکەکەی خۆی خۆشدەوێن و هەمیشە گۆرانی بۆچرپیون، سۆفی و خواپەرست و تواوەی ناو خوشەویستی هەقیقی و بەیناو بەینیش عاریفەو لە ترۆپکی سێکوچکەی ئیماندایە ،ئەم شەقلانەش هەموویان بە شیعرەکانیانەوە دیارو ئاشکران.

داخەکەم رۆشنبیری ئێمە دەستکورت و کەمبوودە لە تێگەیشتن لەم زاتەو هەندێك لەشاعیرانی ترمان، هەربۆیە ئەو کارانەی لەبواری مەولەویناسیدا کراون ئەگەرچی هەریەکەو هێندەیی قورسایی خۆیان سەرنجیان راکێشاوە، بەلآم وەك پێویست تێگەیشتنی نوێیان سەبارەت بە شیعرەکانی (مەولەوی) نەداوە بە دەستەوەو تینوێتی ناشکێنن، چونکە چەند لایەنێکی گرنگی شیعرەکانیان فەرامۆشکردووە کە بەبێ تێگەیشتن لەو لایەنانە ناتوانین (مەولەوی) وەك خۆی بناسین. هەتا کتێبی (شەریعەتی مەیل) لە نووسینی کاك (همایۆن صاحب) خۆشبەختانە هاتە مەیدان و نووسەرەکەی بەجیدی ئاوڕی لەو لایەنانە داوەتەوە، ئەگەرچی ناوبراو پسپۆڕو ئەکادیمی نییە، بەلآم زۆر ژیرانە مامەڵەی لەگەڵ دەقە شیعریەکاندا کردووەو بەوردی راڤەی کردوون، سەرەڕای ئەوەی خوێندنەوەی نوێ و جوانی بۆکردوون، لایەنە فەرامۆشکراوەکانیشی هێناونەتە گۆ، وەك کاریگەری ڕێوڕەچەی یارسان و عیرفان لای مەولەوی و...هتد، هاوکات زۆر بوێرانە هەڵەگەلێکی ئەو بەڕێزانەی راستکردوەتەوە کە پێشتر لەبواری مەولەویناسیدا ئەسپی خۆیان تاوداوە، ئەگەرچی لەم بوارەدا خۆی بەخوێندکارێکی دەست بەسینەی بە ئەمەك ناساندووە، بەلآم وەك مامۆستایەکی بەسەلیقەو مەلەوان لەدەریای شیعری مەولەویدا کارەکەی کردووە و پەنجەی لەسەر ڕاستییەکان داناوە.

(شەریعەتی مەیل) لەبواری راڤەکردنی شیعری مەولەوی لەناخەوە ئاسودەیی پێبەخشیم، دڵنیا بووم تێگەیشتن لە مەولەوی بە تەمەن و بڕوانامەو شتەکانی تریش نییە، بەڵکو هەوڵدان و کۆشش و شەونخونییە کە (همایۆن) زۆر بەخۆنەویستییەوە پابەندییان بووە. رۆحی مەولەوی شادو ڕێزو خۆشەویستیم بۆ نووسەری (شەریعەتی مەیل)، دڵنیام کەلێنێکی گەورە لەبواری مەولەویناسیدا پڕدەکاتەوە.

ئەیوب کوێخا رۆستەم

٢٢/ ٧/ ٢٠١٣- زایینی

٣١- پووشپەر- ٢٧١٣ کوردی

پیتی ئەلف (أ)

مەوتەنەکەی چەم دیدەش ها نەڕێت

غەریبی تا کەی بۆ وە ماوای وێت؟!

شیعری یەکەم:

١ – ئیمشەو تەنیا بێ جەستەی زەبوونم

دیسان سەرواز کەرد دڵەی پڕ هوونم

ئیمشەو تەنیا بوو جەستەی زەبوونم، هەمتر دڵەی پڕخوێنم سەر ڕێژبوو. جەستەی زەبوون و دڵەی پڕهوون، ئاماژەن بۆ ماتی و تەنیایی کە شیعرەکەی لەسەر دەڕوا تا بەیتی نۆیەم (سەرواز کەرد)کنایەیە لە دڵپڕی کە مرۆڤی غەمۆك و غەمبار ئامادە دەکات بۆگریان.

٢ – خەیاڵان خام هاوردم بەردم

هاوار جە دەمەی هەناسەی سەردم

خەیاڵە خاوەکانم هێنان و بردن، هاوار لەدەمەی هەناسەی ساردم. هەناسەی سارد: کنایە یە لەبێ ئومێدی و پرزە لێبڕان. مەولەوی بە دەمە (کزەی ساردی تێکەڵ بە بەفر) هونەری خواستن و چواندنەکەی بە(دەمەی هەناسەی سارد) خەستترکردوەتەوە، هێنان و بردنی خەیاڵە خاوەکانیش ئەوە دەداتە دەست (لەنیشتمانی خەیاڵیشدا) کەپرێکی شادو ئومێدواری نیە، حاڵی مەولەوی لەساتی نوسینی شیعرەکەدا. ئەم وێنەیە چڕترین وێنەی شیعرەکەیە .

٣ – زوخاو گێج مەدا دیگ دەرون دا

هوناو هۆرشاناش جەستەی زەبوون دا

زوخاو گێژ دەخوات لەقازانی ناخمداو خوێناوی پژان بەجەستەی زەبوونمدا. دیگ دەروون قازان یان مەنجەڵی ناخ نزیکترە لە وێنەکە نەك مەنجەڵی سینەی دیوانەکە. چونکە ناخ قووڵەو سینە تەخت و پان. ساختمان ودیدگای بەیتەکە کلاسیکی یە.

٤ – ڕەنگا ڕەنگ ڕەنگ گوڵ گون هوونم

قرچەی برێشتەی کورەی دەروونم

چەند بارەکردنەوەی ڕەنگ و وێنە کردنی گوڵی خوێناوی گەڕانەوەیە بۆ بەیتەکانی پێشوو کە سەروازکردنی دڵ و لول خواردنی زوخاو و پژانی خوێن بەجەستەیەکی

زەبوون و تەنیادا ئەم ڕەنگاو ڕەنگیەی لێکەوتوەتەوەوە. کورەی دەرونیش قرچەی برژانی لێوەدێ. دەبێ ئەویش لە

زوخاوو خەجاڵەت و مەینەتی پێبڕابێت. سەلیقەی وێنەی بەیتەکە کلاسیکی یە.

٥ — چوون دانەی سەرساج هۆر ئامام جارجار

جەتاو دوکەڵ جە شەرارەی نار

وەکو دانەی سەرساج هەڵدەهاتمەوە جارجار، لە تاوی دوکەڵ و بڵێسەی بەتینی ئاگردا. برژاندندنی گەنم یان هەر تۆوێکی تر لەسەرساج نەریتی هەندێ دێی کوردەواری یە. لەکاتی تەقاندنی هەڵبەزو دابەز دەکەن. مەولەوی حاڵی خۆی چواندووە بەحاڵی ئەو گەنمە، گەرچی چواندنەکەو وێنەکە لەدنیای کلاسیکی یەوە نزیکە، بەڵام ناسك و داهێنەرانەیە. بێسارانی ڕابەر و داهێنەرو وتوویەتی:

جە گڕەی ئایر جە بڵێسەی نار

ستێزام چوون بەرق ئاو کەردم هاوار {بێسارانی نیك ڕەفتار ل١٩}

٦ — سۆزیام هەی سۆزیام وێنەی شوعلەی نوور

بیم سورمەی سوبحان ئاوردەی کۆی طور

سوتام هەی سووتام! وەکو گورزە تیشکی نوور (شوعلەی نوور) و بوومە سورمەو کلی بێخەوشی خودایی کە لەطوورەوە هاوردەی دەکەن. زەڕڕەیێ "نوور"ی خودا پیشانی طوری داو سووتانی و کردی بەکلی خودایی و خەڵکی دەیهێنن. ئەم وێنەیە چەند جارێك هونەری چواندنی تیا بەکارهێنراوە، مەولەوی هێندە دەسەلاتی بەسەر (تشبیە) دا شکاوە لە دیوانەکەیدا ئاسایی بووە. جارێ بەردەوامی (سوتام هەی سوتام) تەشبیە کردنی بە شوعلەی نور (تیشکی خودا)و جارێ سوتماکی خۆی بەشاخی سوتاوی طوور.(شوعلەی نوور) گشتی و نە ناسراونیە، بەڵکو نیوەی دووەمی بەیتەکە پێمان دەڵێ وەك ئەو تیشکە خودایی یە دەسوتێم کە کێوی طوری کردە سورمەی خودایی.

{کاروان ژ٢١٧ شیعری عرفانی لە نێوان مەولەوی و مەجزوویدا ئیبراهیم ئەحمەد شوان}

٧ — من قەقنەس نەویم ها بیم وە قەقنەس

یەکجاریچ ئیمشەو ها بەرشیم جە دەس.

من قەقنەس نەبووم هابووم بەقەقنەس و یەکجاریش ئەمشەو وا لەدەس دەرچووم. دوای تێپەڕین بەحاڵی بەیتی پێشوودا پێمان دەڵێ لە ئیمشەوەوە (یان لەم دێڕەوە) دەبمە قەقنەس ولێدەبمەوە. دەبێت سەرپێیانە بەسەر قەقنەسدا تێنەپەڕین. ڕیشەی قەقنەس Kaknos یۆنانیە. باڵندەیەکی ئەفسانەییە کە دەنووکی کونی زۆر تێدایەو لە کاتی خوێندندا ئاوازی سەیر سەیر دەردەکات. هەزارساڵ دەژی و لەکۆتایی تەمەنیداو کاتی نزیکبوونەوەی مەرگی، پوش و پەڵاش کۆدەکاتەوە دەچێتە سەری هێندە پەڕوباڵ بەیەکدا دەداو دەخوێنێ تا گڕ لەخۆی بەر دەدات.{عمید جلد٢ ل١٥٨٤}مەولەوی لەو وێستگە شیعریانەدا کە (ڕووی لێکچواندن) لە سیفەتەکاندا زەق دەکاتەوەو لە تەشبیهی تێدەپەڕێنیت، یان لەوشوێنانەدا ئاوەژووی دەکاتەوە سەرباری هونەرە بەلاغیەکەو ڕووە ستاتیکیەکەی، ئێمە دەبێ وێڵی ماناو مەبەستی نوێ بین. کە لێرەدا ناڵێ وەك قەقنەس، بەڵکو دەڵێ بومە قەقنەس، کەواتە دەبێ:

یەکەم: هەم سیفەتی زۆر خوێندن و دەنگخۆشی و ئاوازو نەغمەخوانی لەمەولەویدا هەبێت هەم تا ڕادەی گڕ تێبەربوون کەلامی خۆشی عەشقی خوێند بێ، بۆیە دواجار لەڕێگەی ساقییەوە دەقەکەی دەباتە دونێکی ترەوەو بەوێنەی قەقنەس خۆی و شیعرەکەی زیندوو دەبنەوە.

دووەم: مامۆستای بەهەشتی مدرس نووسیویەتی قەقنەس دوای سوتانی خۆڵەمێشەکەی دەبێتەوە بەقەقنەسێکی تر. کەواتە دەبێ ئەم بەیتەش پەیوەندی بەکاریگەری کلتوری یارسانەوە یان فەلسەفەی دووناودوونەوە هەبێت کە هەندێجار لای مەولەوی دەردەکەوێت و ئەتوانین بڵێین کە لە پاشخانی ئەو کەلتورە ئاگادارە.

٨ — ئەوەند خەیاڵان بەردم وە دەروون

پەی دووری یاران بەرتەر بیم زەبوون

ئەوەندە خەیالآنم بردە دەروونمەوە بۆ دووری یاران زیاتر لاواز بووم. بەبڕوای من ئەم دێڕە لە شیعریەت و جوانی بەیتی پێشترو لەدەخیل بوونەکەی ساقی بەیتی دوای خۆی دابەزاندووە. دەبێتە دووبارە بوونەوە لەقافیەدا. پێشتر ودواتریش دەروون، زەبوون بەکاردەبات، وە ڕەنگە شوێنی ئەو دێڕەش نەگونجاو بێت.

٩ – ڕۆ جە شەو فێشتەر زارو زەلیلم

ساقی سا جامێ ئەمجار دەخیلم

ڕۆژ لە شەو زیاتر زەلیلم و دەنالم. ساقی سا جامێ ئەمجارە دەخیلم. زار: نالآندنی بەسۆزو غەمناك لەتاو دەرد. دەخیل: وەرگرتنی جام مسۆگەر دەکات. لەم بەیتە بە دواوە بنیادی شیعرەکە (جەستەی مەولەوی) کە تا ئێرە لەحالی نیوەگیان و پرزە لێبڕانایەو دونێکی تر یان حالێکی تر بە خۆوە دەبینێ. لێرە لە ڕێگەی ساقی و دواتر جەمبوونەوەی یاران و سازو ئاوازەکانەوە ئاماژەی زیندوو بوونەوەی (قەقەنەسەکە) یان ژیانەوەی نیوە مردووەکە (مەولەوی) دەکات. لەدوا دێڕیشدا تکای نەمردن دەکاتەوە نەمردنێ کە دوای هەزاران جاری مردنەوە بەدەست دێت . مەولەوی پێچەوانەی دەردەدارانی عادەتگرتوو بەنالآنی شەوەوە دەڵێ من بە ڕۆژ زیاتر نالآندنم زولآلترە، ئەمەش سەرەڕای داهێنان لەڕێگەی (دەخیل) ەوە بۆساقی پێمان دەڵێ (مەولەوی) هەم دەردەدارێکی جیاوازە، هەم بادەنۆشێکی جیاواز. سەرنج لە ئەزموونی ژیان و شیعری هێمن بدەن.

١٠ – بدەر پێم نۆش کەم چوون هەردە جاران

وە ڕەغم گردین گرۆی مەیخواران

پێم بدە نۆش کەم وەك جاری جاران و دییان جاری تر بە پێچەوانەی هەموو کۆمەڵی مەیخۆرانەوە. مامۆستای مدرس (ڕەغم) ی بە کوێرای چاو ڕاڤە کردووە. دیارە هەڵەیە. چونکە دەڵێ مادام من دەردو نالآن و کاتی نالآنم جیایەو لەوانی تر ناچێت، دەبێت دەرمان و کۆڕی یاران و بادەو بڕی بادەکەیشم پێچەوانەی دەستەو تاقمەکانی تری بادەنۆشان بێت. ئەمەش تایبەتمەندی بادەنۆشی مەشرەبی شیعری مەولەویە.

١١ – شیعر وێم تەنخوای سەمتور سازێ
لێدەر سانەی چی هەر تارێش گازێ

شیعری خۆم کالاو شمەکی سەرمایەی سەمتوروسازە.(تنخوا) مەلا عبدالکریمی بەهەشتی بە"لەباتی" مانای کردووە. بە پێچەوانەوە مەولەوی دەیەوێت ئامازە بە خوێندنی شیعرەکانی بدات لەسەر دەستی موغەنی و دەسەو دائیرەی مۆزیکداو شیعرەکانی بکاتە بەری مۆزیك. (تنخوا) لێرەدا مانای (کردنی شیعرەکان بەبەری میوزیکدا) دەدات. چون دیاردەی ئاوێتەبوونی فەردی خۆی و موغەنی و مطرب و ئامێرێ لە ئامێرەکان دووبارە دەبێتەوە لەدیوانەکەیدا. بێجگە لەوە گەر مەبەستی لەجیاتی بوایە ئەوە ئیتر ناوی ئامێری تری نە دەبرد، چونکە وشەی (ساز، سەمتور) ئامێرەکانی میوزیك دەگرێتەوە کەمەولەوی مەبەستیەتی زۆربەیان بۆ مەجلسی خۆی کۆبکاتەوەو شیعری خۆیی بکاتە بەریان و ئامێرەکانیش چنگ بەڕۆح و دەروونی ئەمدا بکەن. یانی شیعرو میوزیك پێکەوە نەشتەرگەری سەرکەوتوو بۆ مەولەوی ئەنجام دەدەن و تەواوی شێرپەنجەو ئەلەمە رۆحیەکانی چارەسەر دەکەن. ئەم هەست و تێگەشتنەش بایەخدارە

١٢ – چنگ پێکۆ نە جەرگ نەغمەی سازەکەت
بەرارۆ تۆ تۆ میقراز گازەکەت

نەغمەی سازەکەت با چنگ گیرکات لەجەرگم، گازیش کە پێشتر درابوویە پاڵ تار (تاریێ گازێ) وەك مەقەست بۆ دەرهێنان. مەولەوی دەیەوێت نەشتەرگەریەك (کاردەوەژێ) بکات بۆ دەرهێنانی غەم و خەفەت لەڕێگای ئامێرەکانی مۆسیقاوە، نەشئە بداتەوە بە ڕۆح لەڕێگەی شیعرو بادەو ئاوازەوە. بۆ زیاتر ئاشنا بوونت لەمانای زانستی پزیشکیانەی کاردەوەژێ بڕوانە {ئاموورامان بەرگی یەکەم جەلیلی عەباسی چاپی یەکەم ٢٠٠٨ل١٢٦} مرۆڤ کاتێ تووشی ئەم بەیتانە دەبێت لە دیوانی مەولەویدا تێدەگات کەمیوزیك چ جێگەیەکی لەئەندیشەو هزری ئەوخەڵکەدا هەبووە کە مەولەوی لەدەوورو بەریاندا ژیاوەو ئاگای لەپاشخانە هزری و عرفانیەکەیان بووە. بە لامەوە ئەو مەیلەشی لە شارەزایی کلتووری عرفانی یارسانەوە وەرگرتووە. کە لەناو کوردا زیاتر لەهەموو ڕەچەکانی تر مۆسیقا

لایان پیرۆزە. یان ئەو حەزو ویستە میوزیکەی کە لەناوچەکەدا ماوەتەوە و کاریگەری لەسەر مەولەوی داناوە، ڕیشەکەی بۆسەردەمی "یاریی بوونی هەورامان" دەگەڕێتەوە. بۆچوونم وایە ئەو دین و دیدە بۆ میوزیك و دەنگ ڕیشەکەی دەچێتەوە لای داود پێغەمبەر. بەو پێیەی دەنگی خۆش و مۆسیقی سیمای تایبەتی دینەکەی بووە. گەرچی زۆربەی دینەکان و تەریقەتەکان بایەخیان بە (سماع- ئاهەنگ و سەدا) داوە. بەلام ئامێرەکان لای موسلمانان بەگشتی و تەنانەت تەریقەتی نەقشبەندیش بەو تۆخیە ڕێ پێدراو نەبوون. ئەگەرچی هەر لەسەردەمی پێغەمبەری ئازیزەوە دەنگی خۆش و ئاواز کراوە بەبەری قورئانداو ئەو ئامازەیە دیارە (ورتل القران ترتیلا) بەلام مەزهەبە ئیسلامیەکان بەگشتی دیدی هونەریان ڕۆشن نەبووە بۆ چەمکی هونەری میوزیك و نەیان توانیوە چوارچێوەی عرفانی بۆ ئەندێشەی دینی درووستکەن. ئەمەش وای کردووە دینداری ڕەمزی بێزاری و ماندوویەتی و بێ لەزەتی بێت. کۆمەلگەی موسلمانی ئێمە نەیتوانی بگات بەجوانیە درەوشاوەکان. تەنها چەند نموونەیەکی درەوشاوەی عرفانی نەبێت کە لای زۆربەی مەدرەسە شەرعیەکان پەسەند نین. سۆفیەکان بۆ چوونە لای یار، دەستیان بۆ عاشق بوون بردوە، لێرەوەیە مەجازیش دەچێتە ژێر پێناسەی عیشقەوە. بەمەرجێ عاشق تووشی بەدمەجازی نەبوویێت. بەلام مەجاز لەسەر زەمینەو مەنزلی یاری مەجازی مافەتە لێیدەدات و دواجار لەناو دەچێت. مەنزلی یاری گیانی پارێزراوو نەمرو بەرزە لە ئاسمانەکانی جاویدانیدایە. بۆ ئاراستەکردنەکانی مەجازو دولبەرەکانی سەرزەوی بەرە و حەقیقەت و یاری ئاسمانی، عارفان نەك مۆسیقایان حەلاڵ کرد. بەلکو کردیانە واجب و ڕۆلی بادەو جامیان پێدا. چوون بە یارمەتی مۆسیقایە عاشقان دەتوانن مەجاز تەی کەن و بەجێی بێلن بەرەو ئاسمان. ئەوان بە میوزیك تویکاریان بۆ خۆیان کردو ڕۆحی شەڕەنگێزیان لەخۆیان دا دەرهاورد. بۆیە گویگرتن لێیان و مەیل دان بە ئەدەب و ئەندێشەیان، هەمان ڕۆحی شەڕەنگێزی لە ئێمەدا لەناو دەبات. لەڕابردووی شیعرو هونەری میوزیکی کوردیدا ئەم "دەرهێنانی ڕۆحی شەڕەنگێزی"ە لەناو کۆمەلدا ئەرکی عارفەکان بووە. یەکەم نەغمەی لە لوڕستانەوە دەژەنرێت و لەهەوراماندا دەنگ

دەداتەوەو بە شارەزووڕو ناوچەکانی تردا پەخش دەبێت. ئەم دیدە وەك قوتابخانە لای مەولانای ڕۆمی جێی گرت و مەولەویەکان باشترین دیدیان هەیە بۆمۆسیقا. ناوەندی دینی و تێڕوانینی شەرعی ئێمە نەیتوانی جێ بۆ ئەو بینینە عرفانیە بکاتەوەو قبوڵی بکات، بۆیە هونەرمەندە گەورەکانی ئێمە ئەو شارەزاییەی لە تەکیەو خانەقاکانەوە وەریانگرت. دیدی گشتی کۆمەڵگا دینیەکە پەسەندی نەدەکردو هونەرمەندانی ئێمە لەمەجازدا مانەوەو نەیانتوانی بگەنە عرفان. لەحەوشەدا گیربوون نەگەیینە سەربان. ئەوانەیان نەبێت باك و لۆمەیان نەبیست و عاشق بوون. تێڕوانین بۆ هونەری گوتن و سەماع ئەگەر لەلایەن مزگەوتەکانەوە گۆڕانی بەسەردا نەیێت مەقامات لەناو دەچێت و هونەری سەرگەردانتر ڕوو لەکۆمەڵگەی کوردی دەکات. خوێنەر بەئاسانی نموونەی حەرام کردنی مۆسیقا پەیدا دەکات تەنانەت لای خوێندەوارو کاربەدەست و بەرپرس و ئەمیری حزب و ڕێکخراوە ئیسلامیەکانیش. خۆشبەختانە نەفەسی ئەو تێڕوانینانە کورتیان هێناو بۆخۆشیان مەجبوری ڕووکردنە ڕۆح و مۆسیقاو هونەری نیان بوونەوە کەیارمەتی دەرێکی باشە لە گۆڕینی تاکی توند ڕەو بۆ تاکی میانڕەو، ئەمەش مایەی قازانج و دەسخۆشی لێکردنە لێیان لەبری تانووت و تەشەر. چەشەو هەستی مۆسیقی بۆ ئەوەیە لەدنیای ناسووتەوە بەرەو جیهانی لاهووت بتبات. مەولەویش بۆ ئەو نیازە هەستی خۆی بە میوزیك و سەماع تیفتیفە داوە. بۆزیاتر بروانە {کاروان ژمارە ٢١٧شیعری عرفانی. ئیبراهیم ئەحمەد شوان ل١٣ }

١٣ — سا دەروێش کەفیٚ بدە نە ڕووی دەف

گیان مونتەظرەن پەریٚ ڕێزەی دەف

دەروێش ساتۆیش دەسیٚ بدە لەڕووی دەفەکەت، گیان چاوەڕێی لەرینەوەی ئەڵقەکانی دائرەی دەفە. حاڵەتی قەبزی گیان لەسینەدا. مامۆستا حەکیم لە کتێبەکەیدا کە پیاچونەوەش لەخۆ دەگرێت ٩بەیتی زیاتر دەخاتە سەر ئەم شیعرە یەکێکیان دوای بەیتی (١١) و سیانییشان دوای ئەم بەیتەو ئەوانی تریش دوای بەیتی (ساقی سادەخیل)ەوە، کە لەکاتی ڕاڤەکردنی سەراپای ئەم شیعرەدا زۆر گرنگن و یارمەتیدەرن

بۆنزیك بوونەوەی ئەو مانا مۆسیقیە کە ئێمە مەبەستمانە. ئەم"٩"بەیتەی مامۆستا حەکیم لەگەڵ "٣بەیتی شیعری هەشت"ی شیعرە بڵاو نەکراوەکاندا دەبێتە"١٢"بەیتی سەربەخۆ بەگوێرەی کارەکەی هێژایان حەسەن گۆران و محەمد حجازی. بروانە{دیوانی مەولەوی پیاچونەوەوریك وپێککردن وزیادکردنی شیعرە بڵاونەکراوەکان. حەسەن گۆران -محمدحجازی ل٩٢-٩٤} ئێمە لەشیعری(٤ پیتی ئەلف)دا لێی ئەدوێین. بەڵام چ مامۆستا حەکیم و چ مامۆستا حەمەڕەشیدی ئەمینی کە هەردك خەریکی هەمان کارن باسی ئەوەیان نەکردووە کە (دەف) ڕەدیفە قافیە نیە. {مەولەوی حکیم ل٨١ مەرەجانی٢ ل٢٩١} ئەم بەیتە هەرچەندە شیرین و ڕەوانە بەڵام لەو ڕووەوە نوقسانە. یان دەبێت واتای سنگ بدەین بە دەفی دووەم دەفی سینە. بەوەی دەروێشان بە دەست لە سینەشیان دەدەن و دەنگەکەی لە گەڵ ئیقاعی دەف و حاڵدا یەك دەخەن و تێکڕا کەشێکی گڕگرتوو دروست دەکەن.

١٤ – مغنی لێدەر یەك ئیمشەو سازان

بەشقی ئەو کەسە تۆش ئاوات وازان

گۆرانیبێژ ئیمشەو لە گەڵ سازەکاندا بەعەشقی ئەو کەسەوە ئاواتی بۆخواستووی، یەك بەزمێ بگێڕن بێ وێنەو یەکەم بێت، بێژەیەکی سەرسوڕمانی یە! مەجلیسێکی تایبەت و جیاواز بگێڕین یەکەم بێت. ئاوازخوان لێدە، بڵێ، یەك "ئەوەڵ" لەو لەپێشتر نەبوو.

١٥ – بەڵکە خەمانم تۆ دەری وە باد

هەی های جوانم فرێم هەن مراد

بەڵکو خەمەکانم تۆ بدەی بەبا، هەی های من جوانم و ئومێدو مرادم زۆرە. لەگەڵ (یەك بەزمی بێ وێنەی موغەنی)دا هێشتا مەولەوی گریمانەو بەڵکو دادەنێ بۆ بە باچوونی خەمەکانی. ئەمەش قورسی دەردو خەم دەردەخات و جیاوازی مەولەوی لەگرۆی مەیخۆرانی تر. هەی های، هەی هوو. ها. ها. بێژەی سەرسوڕمانن. کاك حەکیم (هەڵای) بەدروستر دەزانێ.

١٦ – ساقی سا دەخیل وە فریادم ڕەس

بە ڕووی نازەوە جام گێرە وە دەس

ساقی (بادەگێر) دەخیلم وەرە بە هانامەوە، فریام کەوە، بەڕووی نازەوە جام بگرە بە دەس. ساقی لەمەجازدا بادەگێڕو لە حەقیقەتدا (خودایە) چۆن هەر خودایە دەتوانێ بە فریای بەندەکانی بکەوێت. دڵیان بەشەرابی زولاڵ ڕۆشن کاتەوە.(وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا). لە عورف سۆفیانەشدا مرشدی کامڵ و پیری دانا کە ڕاز لێکدەدەنەوەو حەقیقەتان کەشف دەکەن بە ساقی ناودەبرێن و سالکان دەخیلیان دەبن. (نان)یش لە حەقیقەتدا منەتی (یار—خوایە) کە کەون و کائنات و سوڕانی بەدەستەوەیە .

١٧ — دەور دەر وەناز چوون هەردە جاران

پێم دەر یەك مەنیۆ سەباو ئێواران

سوڕێ بخۆرەوە بە نازەوە، وەك جاران مەنێکم بدەرێ بەیانیان و ئێواران. لەمەجازو لە حەقیقەتدا (سەباو ئێواران) خۆرکەوتن و خۆرئاوابوون کنایەن لە سوڕان و دەوردانەوەو پێوانی ژیانی مرۆڤەکان بەکات. ژیان و گوزەران لەو ئەنجامەوە بەدەست دێت و هەمووشی بە دەستی ساقیە.(سەباو ئێوارە)دوو کاتی ستایش و نوێژی میترای یەکانیش بوون .

١٨— با وەس باڵێنم سێلاو هوون بۆ

ئامێتەی زوخاو دیگی دەروون بۆ

بابەس سەرینم (باڵێن شوێن خەو) لافاوی خوێن بێت لەگەڵ زوخاوی دەروون. ئەو وێنەیەش وێنەیەکی کلاسیکیە. قوتابخانە ئەدەبیەکان لای ئێمە مەیل و مەزاجی تاکن و وەك مەدرەسەی هزری و فەلسەفی دەر نەکەوتوون. بۆیە تێکەڵ و پێکەڵی هەیە. {هەورامان ژ. ١٢ ل٥٧ ڕۆمانتیسم و....کەیهان عەزیزی}

١٩ — وەختەن سەر تا پام ببۆ وە زوخاڵ

بۆی سفتەکەم هۆرگێرۆ شەماڵ

خەریکە سەراپام (تەواوی لاشەم) ببێ بەزوخاڵ. بۆن و بەرامەی سوتانم شەماڵ هەڵی بگرێ، شەماڵ بۆنی سوتانم هەڵگرێ، دەشگونجێ بوڵی سفتەکەم بێ. واتە خۆڵەمێشی سوتانم بەو جۆرە کاك حەکیم مەلا ساڵح دەڵێت. چونکە ئەگەر (بۆ) بێت هێجایەکی

کەمە، بەلاّم (بوڵ) ڕاستی دەکاتەوە. مەولەوی لەشوێنی تردا، بوڵ (خۆڵەمێش) بەشەماڵ دەسپێرێ.

ئازیزم ئایر دوری بالاّی تۆ
جەسەم کەرد وە بوڵ شەماڵ بەردپەی کۆ

وە(بۆن)یش دەست دەدات وهێنان و بردنی بۆنیش لە لایەن شەماڵەوە لە فۆلکلۆردا هەیە.

ئای بەناز بەناز پەروەردە
با بارۆ شەماڵ بۆی تۆ لەو هەردە

٢٠ – ساقی ئامانەن نەشو جە ویرت
وە فریادم ڕەس تو بەشقی پیرت

ساقی ئامانە لەبیرت نەچم، وە فریام کەوە، بەعەشقی پیر سوێندی ساقی دەدات دیارە لە مێژووی دینی هەوراماندا (پیر) سەر باشقەی دین و عرفانەو هەر لەوێوە خوازراوە بۆ مانای تری مەجازی و حەقیقی. پیری موغان، پیری مەیخانە، پیری تەریقەت. . هتد {جەژنێك بۆ پیر... ڕەووف مەحموودپوور} لەئەدەبیاتی عیرفانیدا"پیر"ڕوبەرێکی فراوانی داگیرکردووەو لەگەڵ تەرکیبەکانیدا بەمانای جیاجیا بەکاربراوە، دیارترینیان مرشدو قطب وعەقڵە.

٢١ – بەڵ ئیمشەو خەمان نەدەرۆم وە باد
ساقی گیان قوربان خاطر کەرە شاد

بەڵکو ئەمشەو خەم نەمدا بە با (نەمفەوتێنێ) ساقی گیان بەقوربان دڵم شاد کە. مرۆڤ خەم بە بادەدا، کەچی زۆرجوان جێگۆڕکێی بە(خەم و خود)کردووە. وەکو سونەتێ سێجار لەم شیعرەدا هاناو تکا لەساقی دەکات، لەڕێی ساقی و موغەنیەوە ئەم بەسەر خەمەکاندا سەر دەکەوێت (بە باکردنی خەم) نەك بەپێچەوانەوە.

٢٢ – بۆوە وە باعث ئەی نیم گیان سەخت
سا بەڵکە نەمرۆ مەعدومی بەدبەخت

ببە بەهۆی ئەو نیوگیانە سەختە سا بەڵکو نەمرێ مەعدومی بەدبەخت. (گیان سەخت) کنایەیە لەبەرگەگرتنی کەسی بەش مەینەت و کڵۆڵ. لەڕێگەی فریادڕەسی ساقی و بادەو شیعرو ئاوازەوە ئەو نیوگیانە سەختە دەهێڵێتەوە. جوانیەکی نەوتراویش هەست پێدەکرێت کاتێ مرۆڤ عاشقی یار دەبێت مانەوەی لەدەردو مەینەتا خۆشەو عاشق شانازی دەکات بە دەردەداریەوە، چونکە مردن بۆخۆی دەرچونە لەباری تەکلیف. زۆری دەردەکان لەجۆرو ژمارەدا لە مەدرەسەکانی عرفاندا بەرامبەر ڕادەی ئەرك و واجبە عیبادەتیەکانە لە شەرعدا وە هەردووکیان دەبنە بەلگەی ئیخلاص .

شیعری دووەم:

١ – ئازیز دیارەن وادەی لوامەن

ئەلوەدای ئاخر ئەوە نامامەن

ئازیز دیارە کاتی ڕۆشتنمە، خواحافیزی ئاخرو نەهاتنەوەمە. شیعری بۆنەیە، مەولەوی و شێخ عەزیزی جانەوەرەی لێك جیابوونەتەوە. تەوریە هەیە.

٢ – دەولەتکەی وەصلێ پا نە زەواڵەن

جارێوتەر دیدەن باڵات مەحاڵەن

سەردەمی پێکەوە بوونمان لەناو دەچێت و جارێکی تربینینی باڵات مەحاڵە. ڕۆژگاری بە یەك گەشتنمان ڕووەو نەمانە. بەلاّم ئەم جۆرە ڕاڤانە ناگەنە جوانی بەیتەکە، دەولەتەکەی وەسلێ سەڵتەنەت کردنی دەسلەملان. ئەو حکومەت کردنەی بەیەك گەشتنی من و تۆ لەناو دەچێت. مەولەوی بە ئاگاییەیەکی شیعری و ستاتیکایەکی بالاّوە ئەو تەرکیبیەی داناوە، من قەناعەتم بەڕاست کردنەوەکەی کاك حەکیم هەیە (دەولەتەکەی) کردووە بەدەولەتکەی، دیارە مەولەوی هەم لەبچوککردنەوەکەشدا دەیەوێت بڵێت ماوەی حکومەت و سەڵتەنەت کردن لە گەڵ یاردا زوو لەناو دەچێت. هەروەها دەیەوێت دڵتەزێنانە گوزارشت لەفراق بکات و بە لەناو چوونی (حکومەتی پێکەوە بوون لەگەڵ یار)ئێمە تووشی مەیل ولایەنگری دەکات و هەڵوێستی شۆڕشگێڕانەمان دەداتێ دژی چەرخی چەپگەردو سوپای فراق. هەم (هجا) زیادەکەش نامێنێ. لەتەریقەی نەقشبەندیشا (دەوڵەت) ئەومەملەکەتە عرفانیەی ئەهلی دلاّنە کە بەهەموو ڕەهەندەکانیەوە (مرشدی کامڵ) دەستڕۆشتوە بەسەریدا .

٣ – سادڵم وەش کەر وە ئیلتیفاتێ

بدیە وە لاوە بوینووت ساتێ

سا دڵم خۆشکە بە ئیلتیفاتێ، لە(لەتافەتەوە) هاتووە کە لەمەبەستێکا مەبەستێکی ترت هەبێ. مەولەوی دەیەوێت دۆست ڕوی تێبکات و لەڕووکردنەکەدا مانای تری وەك نەرمی

و مهرەبانی بداتە دەست. لا بکاتە لاوەو مەولەوی ببینێت. تەوەجوهـکردنی مرادە بۆ مرید لە ڕوویەکی ترەوە.

٤ — با بەیۆ شنۆی شیرین ڕازەکەت

گۆش دەرۆ لادێ مەینەت گازەکەت

ئیلتیفاتی بەیتی پێشوو واتە بەخشینی جوانترین دیمەن بۆچاوو پاشان شیرینترین ڕازو گفت بۆ گوێ، شنەی قسە شیرینەکانت بێت و تاوێ هاوڕێ مەینەتی یەکەت گوێی لێیان بێت.

٥ — ئاخر سەفەرن ڕا خەیلێ دوورەن

مەنزڵ بێ پایان تۆشە زەرورەن

دوایـین سـەفەرەو ڕێ زۆر دوورە، مـەنزڵ ناکۆتایـەو توێـشوو زەرورە. لەتـەیکردنی مەنزڵەکانی دنیاوە ئەگوازێتـەوە بۆ مەنزڵـەکانی ئـاخرەت، وە شـیعرەکە لێـرە بـەدواوە ئەخاتـە گۆشـەی تـری ڕوانینـەوە، هـەڵگرتنی خۆراکـە ڕۆحیـەکان شـیعرەکە دەبەنـە دنیایەکی تر.

٦ — دینت تۆشەی چەم، مەیلت تۆشەی دڵ

ڕازت تۆشەی گۆش مەنزڵ وە مەنزڵ

بینینـت توێـشووی چـاوە، تاسـەو خۆشەویـستیت توێـشووی دڵـە، گفتـە شـیرینەکانت توێـشون بۆگـوێ لـە نێـوان دوو مەنزڵـدا، دینـت خـاترەو بـیرەوەری چـاوە، دەنگـت دەنگدانەوەو زەنگی گوێیە، تاسەو سەوداو مـەیلت لەدڵدا جێدەگرن. بـۆ تێگەشـتن لـە زۆربەی وێنەی شیعری مەولەوی پێویستمان بـە تێگەیـشتن لـە سـتراتیژیەتی نووسـینی مەولەوی هەیە کە زمان بەشێکی گرنگی ئەو پرۆسەی داهێنانەی مەولەویە. بەپێی هاتنە پێشەوە لە شوێنی خۆیدا لێی دەدوێین. "دینـت تۆشـەی چـەم" چـاو وەزیفـەی گرتنـی دیمەنی هەیە، ئەوانەی دەکەونە بەرتیشك "دینـت" بـەدەر لەمەبەسـتی (وێنـەی دۆسـت لەچاوی مەولەوی دا) دەکرێت ئاماژە بێت بۆ لایەنە ضاهریەکەی دین کە شـەرعەو تـەنیا ڕووی دەرەوەی دینەو بـاڵێکی حەقیقەتـە چـونکە نـەیووتوە دیـەیت تۆشـەی چـەم، زۆر

بەسەلیقەوە وشەی (دین) بەکار براوە. مەیلت تۆشەی دڵ، هەمیشە ئەم چەمکە لای مەولەوی فەزڵ و بایەخی زیاترەو دەکرێت"مەیل" لە"دین"سەنگینتر بێت، بۆیە لە دلا جێگیرەو درۆو دەلەسەی لەگەڵ ناکرێت و دەچێتە خزمەتی باڵە ڕاستەقینەکەی حەقیقەت کە تەریقەتە. وە هەر لە هەڵسەنگاندنەکانی (مەیل-عەیشق-ئیماندایە) کە دڵ و عەقڵ لەیەك جیادەبنەوە. هیچ کات لەڕێی عەقڵەوە ناتوانین لەیل ڕازی کەین. عطار دەفەرمێت:

در عشق تو عقل سرنگوون گشت

جان نیز خلاصه جنوون گشت

درصفت عشق تو شرح و بیان نمی رسد

عشق توخود عالیست عقل در ان نمی رسد

بەکاربردنی ووشەی (مەیل) سەدان جار لە دیوانەکەی دا مرۆڤ بەو قەناعەتە دەگەیەنێت کە مەولەوی شەریعەتێکی تازەو تایبەتی بەو زاراوەیە داوەو چەندین ماناو مەبەستی بەبەرا کردووە لەم بەیتەدا مەیل وەزیفەی ئیمان جێبەجێ دەکات و لەدلا چەسپیوە. ڕازت تۆشەی گۆش، دوور لەقسەکانی دۆست دەکرێت مەبەست لەوەعظ بێت و کەتەنها گوێ مەخزەنیەتی و ئەوەش دەزانین ئەو دوو بەڕێزە هەرتك فەقێ بوونەو دەکرێت ئەوەیان لە پێشتر بووبێت و واعظی ئەوی تر بووبێت. ئەگەر بەیتەکە بخەینە دۆخی لەناوچوونی هەستەوە ئەوا دین لەگەڵ چەم و ڕاز لە گەڵ گۆش، کۆتادەبن و تەنها مەیل دەمێنێتەوەو دڵ مەنزڵ وە مەنزڵ دەبیات. یانی لە گۆڕینی مەنزڵەکاندا تەنیا توێشوویەك بەکەڵك بێت و لەکەمی نەدات، توێشووی لەبوخچە پێچراوی ناو دڵە، کە ئەویش (مەیل وعیشق و ئیمانە). دڵ مانا زمانی و فەسلەجیەکەی ون کردووەو ڕۆحیانە بووەتە نیشتمانی هەڵسوکەوت کردنی مەیلی ئازیز. مەبەستی ئەم دنیا بۆ ئەو دنیاش دەپێکێت ئەمەش کە ئێمە وتمان ئینتیمابوون بە شەریعەتی مەیلەوە لەژیانی مەولەویدا وای کردووە لە ناخۆشترین زەمەنی کۆستەکانیدا تەنانەت بە لەدەستدانی چاویش

توانای خولقاندنی جوانترین دەقی هەبووبێت. چونکە توێشووی دڵ لەکزی نادات و زامنی ژیانی مسۆگەری عاشقە.

٧ – کێ زانۆ چۆن بۆ ئەی دنیای بادی
با ببۆ نە بەین گەردن ئازادی

کێ دەزانێ چۆن دەبێ ئەم دنیا هەوایی یە. باگەردن ئازادی لە بەینا بێت. بادی: شتێ بە دەست باوە بێت، یان بەباوە بەند بێت. سەرخۆش و نەخۆش و عاشقانیش لەهەندێ حاڵدا. مانەوەی دنیا بەفویەکەوە بەستراوە. تا ئێرە شیعرەکە بەیان و هەواڵی سەفەر ڕادەگەیێنێت، دۆست دڵنیا دەکات لەوەی بە تاسەو بیرەوەریەوە دەژی و مەیلی فەرامۆش ناکات. لێرە بە دواوە هەڵدانەوەی پەڕەکانی ژیانی ڕابردووی هەردووکیانە. گەردن ئازادکردنی یەکتر لەسەر ئەزیەت دانەکان بۆ یەکتری. ئەمەش بەتینی پەیوەندی کۆمەلایەتی مەولەوی دەردەخات. د. ئیبراهیم قادر بۆ پەیوەندی کۆمەڵایەتی مەولەوی ئەم شیعرەو سیانی تری باسکردووە. {بڕوانە میهرەجان ٢ ل١٧١–١٧٨}

٨ – من شەوێ ناڵەم جۆش ئاوەردە بۆ
سەگی ئاسانەت بێدار کەردە بۆ

من شەوێ ناڵینم جۆشی هێنابێت و بەرز ناڵاندبێتم، سەگی بەرقاپی تۆم بێدار کردبێتەوە. لەم بەیتەوە جوانترین ناوەڕۆك و فۆرمی ڕۆمانسی دەزێتە شیعرەکەوە لە لیریکترین زمان و حاڵدا. مەولەوی باس لە خەتاکانی خۆی دەکات لەم بەیتە بەدواوە شیعرەکە لەبیانووی بۆنەکە دەربازدەبێت و حاڵ و وەزعێکی عاشقانەی بەبەردا دەکرێ. شیعری مەولەوی گیاندارێکی جوانی ئاوی و وشکانی و ئاسمانیە. هەستان و بێدارکردنەوەی سەگی بەرقاپی دۆست لەئەنجامی ناڵەناڵی ئەمدا لە ڕواڵەتدا خەتاو گوناهە، دەنا لەناوەڕۆکدا خزمەتکردنە بە ئەمنیەتی ئاسانەی دۆست. دەشکرێ سەگی ئاستانەی دۆست هەمان خودی ناڵەکەر بێت واتە شاعر هەمان سەگی بەناڵەو قروزەی بەردەری یار بێت لەئەنجامی ناڵەدا بێدار بێت. من لەو قەناعەتەدام چەندە قوڵ بونەوەی زانست و زانیاری بۆ دنیای عەقیدەو عرفانی مەولەوی پێوستە، هێندەش

ڕەدوکەوتنی خەیاڵ بەدوی خەیاڵی ئەوو دڵدان بەهەست و سادەیی و وڕکی منالآنە لەشیعری ئەو گرنگن. دیارترین خەسڵەت و شەقڵی شیعری مەولەوی کارێکە کە دەبێت لێیتێبگەین (ستراتیژی نووسینە) مەولەوی لەڕێی زمانەوە نوشتەت لێدەکات. بۆ تێگەشتن لەمانای شیعری دەبێ ترسی نوشتەکردنەوە لەدڵدا لا بەیت. هەڵگرتنەوەی زاراوەو دەستەواژەو وێنەو نەریت و مانای سلبی، وە پێدانی شوێن و مایەو پایەو مانای موسبەت بە سلبیاتەکان، بردنەوەی گرەوی نووسین و شیعریەتە لای مەولەوی. {گۆڤاری هەڵەبجە. ژ. ١٥ل١٤١}لەم بەیتەوە تا بەیتی١٦، شیعرەکە بەهونەری (حسن تعليل دا) تێدەپەڕێت و مانای پێچەوانە فەراهەم دێنێت.

٩ – یا ناستە بۆ سەیل دیدەم نەفەسێ

نەسیم گەرد پات بەرۆ پەی کەسێ

یا نەیهێشتبێ فرمێسکی زیادی چاوم، هەناسەیەکی نەسیم تۆزی پێت بەرێت بۆکەسێ. زۆری فرمێسکی چاو لەبەر پێی دۆستا، تۆزی دەوروبەری ماڵی یاری قورس کردبێت ونەسیم توانای نەمابێت هەڵی گرێت(خۆڵ بۆ قوڕ). واتەمن بەڕەوام نەزانیبێت تۆزی پێڵاوت نەسیم بۆ کەسێکی تری ببات. کە ئەمە ئەوپەڕی زیادەڕەویە لە موحیبەت و دۆستایەتی دا. کاریگەری ئەم وێنەیەو چەندین وێنەی تری ناسکی مەولەوی بەسەر شیعری کوردیەوە لە سەدەی ڕابردودا تا ئێستاش دیارە کە خوێنەری هۆشیاری شیعری کوردی بەئاسانی هەستیان پێدەکات.

لەو ڕەشەبایەخۆش نابم/ تەنیا شەویێ/ لەحەوشەتانا نوستبێ

بۆنی تەوێڵ و پەرچەم و هەناسەتی بۆ کەسێکی کە بردبێ {ئەوشەوانەی لەپرچەکانت ڕەشترن}

١٠– جەمینت زەحمەت نیگام کێشا بۆ

کەف پات وەخار دیدەم ئێشا بۆ

نێوچەوانت بەهۆی نیگامەوە ئازار درا بێت و بەری پێت بە برژانگی چاوم ئێشابێت. گەر بەو ڕاڤەیە ڕازی بین دەبێت ناوچاوی دۆست زەحمەتی زۆری کێشابێت لەبەردەم تیشکی نیگا زۆرو بەردەوامەکانی مەولەویدا، یان دەبێت زەحمەتی کێشا بێت تا مەولەوی

سەیری کات. چڕ کردنـەوەی وێنەکـە لەوپـەڕی دەسـەلاتی شـیعری دایـەو لای مەولـەوی بەشێکە لەپرۆسەی نووسین و شیعریەت. دروستکردنی تەرکیبی ئاوێتەی ڕۆحی و مادی یان مەعقول و مەحسوس، یان گوزارەیی و بەرجەستە، یەکێکە لەوکارانەی کە مەولـەوی کردە داهێنەرو تا ئێستاش دروست کردنیـان لەزمانـدا گـرەوی داهێنانـە. گـەر زەحمـەت بەئازار قبولْ کـەین دەبێـت تیشکی نیگای مەولـەوی ئاسـەواری بەنێوچاوی دۆسـتـەوە هەبێت. ئەمەش ڕووکاری جوانی وێنەکەیە. لای مەولەوی شتی نەبینراو نیە ئێمـە ئێستا دەزانین تیشکو شەپۆلەکانی دەنگ و بینین کاریگەری و ئاسـەواریان لەسـەر مـرۆڤ هەیـە (کەف پات وە خار دیدەم) کاریگەری بێسارانی یە، کەبناغـەی ئـەو ڕۆمانتیکـەی دانـاو مەولەوی بەلوتکەی گەیاند.

مەواچە موژەت تیژ تەرەن جەخار

پای گولْ ئەندامم مەدەرۆ ئازار {بێسارانی حەکیم مەلاسالح ل١٢٣}

١١ — یا کەردە بۆ دلْ دێوانەی دلْ تەنگ

وەخت نیشانەی دلاْن پەی خەدەنگ

١٢ — پەلە پەل پەی زەوق زامیْ وە تیرت

ئازار دابۆ تای زولْف زنجیرت

دلْی دێوانەی دلْ تەنگ لە وەختی نیشانەی دلاْن بۆ تـیر، پەلەپـەلی کردبێـت بۆچەشـتنی زام بەتیرت، بەمەش تای زولْفتی ئازار دابێت کە بووەتە زنجیری (وەختی نیشانەی دلاْن بۆتیر) فەسلْی بەزەیی و میهرەبانی یارە، بۆ تیرگرتن بـۆ هـەر کـام لەعاشـقەکانی، دلْـی دێوانـەی مەولـەوی بـیری چـووە کـەزنجیری تـای زولْفـە لەپەلـەکردن و نەوسـتنی و چاوچنۆکیدا بۆچێژ زولْفی ڕا پسکاندوەو تای زولْفی ئازار داوە زنجیرکردنی دلْ بەزولْف و پێکرانی دلْ بەتیر لـەکاتی نیشانە دا هـەردووکی هەرمەرحەمـەتی یـارەو نـەدەبوو پەلـە بکات بۆ زامی تیر. هەرچەندە کەرەسـەکان و لێکچوەنەکان کلاسیکیانەن بـەلاْم یـاری کردنەکانی زمان و ڕەهەندی عرفانی وێنەکەی خستووتە دۆخێکی ڕۆمانسیەوە، چـونکە

پەلەو سەرەڕۆیی کردن کفری عاشقانەو ڕێگەی گەیشتن بەیار عومری نوح و سەبری ئەیوبی دەوێ، کەچی دڵەی شێتی من پەلەیەتی.

١٣ — یاخۆ تۆ دابۆت وە دڵ مەزەی مەرگ

تیر خەدەنگت دابۆ نە تۆی جەرگ

یاخود تۆمەزەی مەرگت بەدڵ دا بێت و تیری برژانگەکانت لە توێی جەرگم دابێت. لێرە بە دواوە خەتاکانی دۆس باس ئەکات بۆ ئەوەی گەردن ئازادی بەین دووسەرە بکرێت، بەڵام خەتاکانی دۆستیش هەربەحسابی خۆشەویستی مەولەوی تەواو دەبن. خەتاکەش ئەوەیە کە تیری برژانگ بەدڵ نەدراوەو لەجەرگ چەقیوە، چوێنراوە بە مەزەی مەرگ بەرنەکەوتنی تیر مەزەی مەرگەچون پێکرانی ڕاستەقینە دانی تیرەلەدڵ .

١٤ — یا مەڕدە بۆت دڵ دێوانەی دڵگیر

جە تیر ئەندازی کەردەبۆت تەقصیر

یا دڵی دێوانەی دڵگیرت شکاندبێ و لە تیرباران کردنی درێغیت کردبێ. ڕەوانەکردنی تیر بۆ دڵ لەلایەن یارەوە لە هەر دوودیوی (ئاسمانی–زەمینی دا) بەڵگەی دروستی پەیوەندی و ڕەوایی دڵداریەکەن. دڵ داواو خواستی تیری بووە، بەڵام تۆ دڵت شکاندووە.

١٥ — یا نەدابۆت تۆز گەرد پاڵاکەت

پەرێ سورمەی چەم سفتەی باڵاکەت

یان تۆزی گەردی پێڵاوەکەت نەدا بێ بۆکلی چاوی سوتاوی باڵاکەت. شێخ ڕەزا ئەم بەیتەی بینیوە کە ووتویەتی:

ووتم وەك سورمەیە بۆ چاوی عاشق خاکەکەی ژێر پێت

لە ئولکەی حوسنائەگەرلافی شاهی لێبدەی لێت دێت

١٦ — تۆ بویەر جە من، من زوو ویەردم

هیممەت بۆ هاژار مەحرومیت وەردم

تۆببوره لەمن، من زوو بورام. مەیل و ئیرادەی لێبوردنت هەبێ ها ژاری بێبەری بوون و بێ بەهرە بوون لێتم خوارد. هیممەت: عەزم و ئیرادەو قەسدە نەك خواحافیزی{دیوان ل٢٨} بەکارهێنانی دەسەلاتی مەعنەوی یە. لە (من زوو ویەردم) دا لەتافەت هەیە واتە: من زوو لێت بوراوم و من زوو بەسەرچووم من زووتیاچووم. مەحروم بوون، دەتباتەوە سەر بێبەش بوون کە لە بەیتەکانی پێشوودا هەیە لە تیرو لە تۆزو... مەحروم بوون و بێبەش بوون و بەهرە نەبردن لەبەخششەکانی دۆستە نەك دووری وەك ڕەهەندی شوێن{رسالەی عیشق ل١٧٠-١٧١}وە لام وایە بەم بەیتە قفڵی شیعرەکەدرا بێت و لەمەولای شیعرەکە یان سەربەخۆ بووە، یان هی شوێنی ترەو باش جێی نەگرتووە.

١٧ — چەپگەرد پەی دووریت شانا مۆرەی نەرد

وە ظاهر (بانە) ش وە بەهانە کەرد

گەردونی چەپگەرد بۆ دووریت زاری هەڵدا، لەڕواڵەتدا بانەی کردە بیانوو. واتە: دەیویست زاریێ بێنێ زۆر دوور لەمەیلی ئێمە، بەلام وەك بڵێی نەیهێنابێ. لێرەوە خۆی حازر دەکات بۆ دیدەنی قیامەتی دوا بەیت. یانی ڕۆژێ دێ گەردوون ئەو زارە هەر دێنێت کەئێمە بگرێت و دەرچوونمان لێی نەبێت (مەرگ). بۆیە لەبەیتی دوای ئەمەدا شوکرانە بژێرە بە بانەش، چونکە زارەکەی گەردون باش نەیهێناوە.

١٨ — تا فەلەك پەیمان نە بەهانە بۆ

ئەرصەد بانە بۆ باز شوکرانە بۆ

واتە: تا گەردوون لەبەهانەدا بێ بۆ ئێمە هەرچەندە دووری خستمەوە بۆ بانە، بەلام هەر شوکری دەوێ. گەردون هەرچەندە لەیەکمان دووردەخاتەوە بەلام مادام دوورییەکە لەدنیای هەستیدایە شوکری دەوێ. مەولەوی ئەم دوورییە بەدووری ڕاستەقینە ناو نابات. چەمکی (فراق) لای ئەو ژیان کردنە لێرە بەبێ یاری ڕاستەقینە(خودا) بۆیە دیدگای ئەو بۆ (ژیان و مردن) (وەسڵ و فەسڵ) ئیشراقیە. ئەم دێڕە لەبەرگی سێیەمی کەشکۆڵی کەلەپووری ئەدەبی کوردیدا بوەتە کۆتا دێڕی شیعرێك و بەم جۆرە هاتووە.

جەسەر (بانە کۆن) گێڵ مدووم نەفەس

وەختەن (ئارد بەبا) ببۆ وە قەقنەس

پووشەکەی جەستەم وە (ئاردبەبا) وە

ئایرتێش شی یەن وە هەر چوار لاوە

چەرخ چەپ چەنیم شانا موهرەی نەرد

دووریش وە مابەین من وتۆ ئاوەرد

تا فەلەك لێمان وە بەهانە بۆ

ئەرهەر(بانە)یش بۆ باز شوکرانە بۆ {کەشکۆلی کەلەپوری ئەدەبی کوردی بەرگ ٣محمدعەلی قەرەداغی ل٢٤٩}

١٩ — ئەر فرسەتش دا پەی دڵ خەمینت

عومرێ دووبارەن جارێوتەر دینت

ئەر دەرفەتیدا بەدڵ خەمینەکەت، ئەوە جارێکی تر بینینت عومری دووبارەیە. واتە لە یاریکردنی تاوڵەی ئێمەو گەردوون فرسەتی زاری باش بە ئێمە بوو، یەکمان دیتەوە ئەوەعومری دووبارەیە. عومری دووبارە، گەنج بوونەوە لەئەنجامی وەسڵی یارەوە یان شادبوون لە بەهەشتا لەگەڵ ئازیزاندا. گەنج بوونەوە مەنزڵێکە لە ڕێگەی گەڕان بەدوای نەمریدا{گەڕان بەدوای نەمریدا مەولود ئیبرهیم حەسەن ل١٢٢}

٢٠— وەر ناستش ئازیز تۆ وەسلامەت

دیدەن دیدار کەوت ئەو قیامەت

ئەگەر نەیهێشت و فرسەتی نەدا ئازیز تۆ سەلامەت، دیدەنی و دیدار دەکەوێتە قیامەت. واتە: دواجار لێرە هەر دەدۆڕێن (دەمرین) ئیتر مۆرەی فەلەك (زار) باش دەهێنێت و پڕاو پڕ دەمانگرێ و دووریەکەی (بانە) نابێت و دەمانخاتە قیامەت. دەبێت سەرنج بدەین لە سەر نەکەوتنی مرۆڤ لە هەوڵەکانی بۆ گەنج بوونەوەو نەمری و دواجارچوون بۆ ئەودنیاو بەهەشتی نەمری. هەر ئەمەشەکە گەردوون هەرگیز نایەڵێت ئێمە لە هەوڵەکانماندا بۆ بەدەستخستنی هۆی نەمری سەرکەوتووبین. ڕووکردنە دین ئەو چرایەیە کە بەتاریکستانەکاندا دواجار ئێمە بۆ ئەو هەوارەی هەمیشە زیندووبوونەوە ڕێنمایی دەکات بەمەرجێ نوورە عرفانیەکەی نەکوژێن.

شیعری سێیەم:

١ – ئەمجار سەخت تەرەن زامم جەجاران

چڵ مدۆ دایم چون گەستەی ماران

ئەمجارە زامەکانم لەجاران سەختترن، دایم چڵ دەدەن وەك مارانگاز (یان خۆم چڵ دەدەم. وەك مارانگاز) چڵ حاڵێکی وەك سوێ بوونەوە لە حاڵەتی کوترانی بەهێز یان گەستن، یان پێوە بوونی پەنجە بەدەرگاوە. چڵ: ئازار. . تریە کردن، نەبز. . پل وەشاندنی ئازار.

٢ – هەر وە زۆر مەندەن ڕای ئامای نەفەس

تای ڕیشەی تاقەت شیەنم جەدەس

هەر بەزۆر ماوە(یان بەحاڵ ماوە) ڕێگەی هاتوچۆی هەوا(نەفەسدان) هەناسە. سەرە داوی ڕیشەی توانایم لەدەس دەرچووە. مامۆستا عوسمان هەورامی لای وایە (تا ڕیشەی تاقەت نەشیەنم جەدەست)درووستە. {هەورامان ژمارە ٢٧ل٨٤} بەلام ئەم بۆچوونە زۆر نامەولەویانەیەو خودی شیعرەکە بەلگەی ڕەدکردنەوەی بۆچوونەکەی تێدایە، هاتنی ساقی و بەکاری ئەوکاتەیە هیچ حەوسەڵەیێك نەمابێت.لە دەست دەرچوونی ریشەی تاقەت کنایەیە لە(ئاڵۆسکان) کێشەیێ ئاڵۆز بێت، یان دەردی گران کە بینی هەناسە تەنگ بکاتەوەو تاقەت و ئارام ون کات. تاقەت گەر گلۆڵەیەکی ڕێسراو بێت ئەوە تای ڕیشەکەی لەدەس شاعر دەرچووەو ون بووە. وێنەکە گوزارشتە لە بەرگەنەگرتنی بارەکەی شاعر. وە لە تەرکیبی ڕیشەی تاقەتدا خواستن هەیە.

٣ – بلێسەی فراق سۆچنان جەستەم

ناسۆرەن زامان گاز خەم بەستەم

کلپەو بلێسەی ئاگری دووری (جیایی) جەستەی سوتانم، ئەو زامانەی کە بەگازی خەم لێم کراون چوون بە ناسۆراو چاك نابنەوە (تیراوێ بوونی برین) یان: چون بەناسۆرا ئەو زامانەی کە بەخەم بەستومن (پێچاومن). بەڕاستی چڕی ئەم وێنانە هەرجۆرە ڕاڤەیەك

له جوانیان کەم دەکاتەوە خوێنەر دەبێت ئاستی تێگەشتنی لە زمانی مەولەوی هێندە بەرز کاتەوە تا لەچێژو ستاتیکای وێنەکان بگات.

٤ — دوی کەواو دڵ پۆشان سەرهەردان

زەرد کەردەن ڕوخسار پاییز دەردان

دوکەڵی کەبابی دڵ سەرهەردەکانی داپۆشیوەو ڕوخساری پاییزی دەردیان زەردکردووە.

یان: سەرهەردان، دوکەڵی کەبابی دڵی منیان پۆشیووە. سەرهەردەکان دەبێت سەوز بووبن و دوکەڵی کەبابی دڵ داپپۆشیبن، پەژموردەو ژاکاوو زەرد بووبن. ئەو سروشتە کە نەخۆش کەوت ڕەنگی پاییز زەرد دەکات و دەردەداری دەکات، مرۆڤی دەردەدار زەرد هەڵدەگەڕێت و لاواز دەبێت. مەولەوی هێندە بەدیقەتەوە سەیری سروشت دەکات جیاواز لەهەر شاعیرێکی تر بە مامەڵەی مرۆییانەی دیاردەکان نابێتە لاسایکەرەوەی جوانیەکان ودیاردەو هاوکێشەحازر شیکارکراوەکان، بەڵکو ئەم لەڕێی ماك و ڕەگەزەکانی سروشتەوە چەندین هاوکێشە دروست دەکات و هەندێجار هاوسەنگ و هەندێ جاریش لاسەنگیان ن دەکات. واتە ڕازی نابێت بەلاسایی کردنەوەی سروشت. تەواوی ڕەگەزەکانی سروشت لای مەولەوی گیاندارن. سەلیقەیەکی زۆر بەهێزو گرنگ کە مەولەوی بەکاری دێنێت لەدروستکردنی وێنەکاندا هەڵسوکەوتە بەسادەیی وشە. دێڕە شیعری مەولەوی یان وشە لەڕستەی شیعری مەولەویدا زۆر بێمکیاژو ئارایشتە، وشە خۆی شایەتحاڵی جوانیەکانی خۆیەتی زۆر سادەو ڕاستگۆیانە جێدەگرن، بۆیە مەولەوی بۆ دەربڕینیان پێویستی بەئامرازە ناقۆلاکان نابێت و زۆرخۆری و بەدخۆی بەڕستە ناکات و هیچ پیت و دەنگێ دڵی تێکەڵ نابێت، ڕۆح سوکانەو لەش سوکانە دانیشتووە. مەولەوی هیچ سازش ومل شۆڕییەکی بەسەر وشەدا نەهێناوە، هەر ئەوەشە خاڵی بەهێزی شیعریەت و هونەرەکانی ڕەوانبێژی کە دیوانەکەی تەژیە لەم نموونانە. {گۆڤاری هەورامان ژمارە ١١ ل ١٤١–١٤٢}خوێنەر دەتوانێ سەرنج لەسادەیی وشەکانی (ڕوخسار زەرد، پاییز، دەرد) بدات.

٥ – سەرسامەن ئالەم یەکسەر جەنالەم

فەلەك مۆرەی بەد شانا وە تالەم

عالەم سەراسەر (هەموو) ی سەرسامە لەنالەم، گەردوون (فەلەك) زاری خراپی لەبەختی مـن هەلـداوە. هونـەری جینـاس (ڕەگـەزدۆزی) لەوێنەکـەدا هەیـە، دەردەداری و بارگرانیەکەی، نالەی بەهێزو بەردەوامی پێداوە، نالەنالی زۆریش. دەوربەر بێزار دەکات ونالێنەریش بـەدناو دەکات. هـەر ئەمەشـە عاشـقەکانی کردوەتـە بابـەتی ڕازوحکایـەت. فەلەك خەتم ومۆری بەدی نـاوە بـەناو چاومەوە(نەهاتنـەوەی یاسافەلەکییەکان لەگـەڵ ویستە عاتفیەکانی ئێمەدا).

٦ – مەینەت سەربەرزەن شادیم زگارەن

ساقی جامەکەت ئەمجار وە کارەن

مەینەت (نەهامەتی) سەربەرزە لە کەیفایە، شـادی، زویـرەو لـە نزمیدایـە، کەسـێ حـاڵی وابێ وحسابی بەو جۆرە بێت (جام و بادە بۆی بەکارە)خەم و مەینەت مەرجی سەرەکی و زەمینەی لەباری بادەنۆشیە(بەهەردوو ڕەهەندی مەجاز و حەقیقەت) ڕەوایی و حەلاڵی جامی بادە بۆ کەسی مەینەتبارو شادی تۆراوە. (ئـەمجار وە کـارەن) واتـە: گـەر جـاران بادەکەت کاریگەر نەبوو بێ، ئەوە حاڵی من لەمەینەت و خەما نەبووە، ئەمجارە کـە مـن وام جامەکەی تۆش بەکارە. ئەم وێنەیە لەنالەی جودایی"هێمن" دا دەرکەوتووە. دیـارە مەولەوی ڕۆمی سەرچاوەی وێنەکەیە.

٧ – بۆرێ وە مەجلیس لابەر پەردەی شەرم

وە دەورێ دیسان بەزمێ کەرمێ گەرم

بێرەوە نێو کۆو لابە پەردەی شـەرم (حـاجز) وە بـە دەورێ (وەرگـەڕانێکی تـر) دیـسان بەزمێ گەرم کەین. هاتنەوەی ساقی بۆ مەجلیس دەبێتە بایسی جوڵەی مطرب و نەیچی و هەڵدانی مەقامەکان. ئەگەر هێمن موکریـانی مەولـەوی ئێمـەی نەخوێندبێتـەوەو خـۆی واتەنی ئەدەبی (گۆران–ماچۆ) بۆ ئەو گران بووبێت و کۆڵ بووبێت لە خوێندنـەوەی ئـەو ئەدەبەدا{بەیان ژمارە ٣٤ مارتی ساڵی١٩٧٦ل٩} ئەوا دڵنیادەبین لـە کاریگـەری جەلالـەدین لەسـەر

مەولـەوی کـوردو دڵنیـابوون لـەوەی بـە چ هۆکارێـك ئـەم خـۆی بەمەعـدوم ناودەبـات و دۆستەکانی بەمەولەوی ناوی دەبەن. گەر مێژووی ئیجازەنامەکەی شێخی سـراجەدین بـۆ مەولەوی پێش حکایەتی میوان داریەکـەی غـولاّم شـاخان بێـت، ئـەوە شـێخان نازنـاوی مەولـەویان پـێ بەخـشیووە، بەمەشـدا دەردەکـەوێت پاشـاکانی مەملەکـەتی عرفـان لەمەیخانـەکانی تەوێڵـەدا چـەند بـەئاگابوون لەسەرچاوەکانی ئەندێـشەی یـار دۆسـتی و یارپەرستی (مەدرەسە حووبیەکان) لەبزووتنـەوە تەصـەوفی و عرفانیـەکانی نێـو هـزری ئیسلامی و تەواوی ئایینـەکانی تـردا. چۆن"شاسـراج" بوویـە شەمـسی ئـەو مەشـریقەو سەید ئەوڕەحیمی مەعدوومیش چۆن بوویە مەولەوی ئەو ڕۆجیارە(خۆر).

٨ – تامطرب وە ساز حەنجەرەی بێگەرد

هۆردۆ مەقامێ دەوا کەرۆ دەرد

تا ئاوازخوێن بەسازی گەرو و بینی بێگەردی مەقامێ هەڵدا دەرمانی دەردبکـات. ئامـاژە دانو دانپیانانـە کـەگۆرانی و دەنگـی خـۆش چ کاریگەریـەکی لەسـەر ڕۆحـی مەولـەوی و ئەندێشەی ئەو داناوە، خۆ گـەر بـەرەو مێرگـەکانی عرفـانیش بـڕۆین بەیتەکـە تەسـلیمی (بانگــدان و دەنگــی خــۆش و عبــادەتی قورئــانی)بکــەین دیــسانەوە هەرکاریگــەری دەنگخۆشی و خۆشخوێندن ئاشکرایە لەسەر مەولەوی. سەرنجێکی تری گرنگی مۆسـیقی لەوێنەکەدا هەیە، ئـەویش چـڕینە بەگـەرو بـەکاربردنی قـوڕگ بـۆ گـۆرانی زامـنی لایـەنی هونەری گۆرانیە بەتایبەتی لە هەوراماندا، ئەم خەسڵەتە ئێستا لای هونەرمەندانی بـواری گۆرانی نیەو گـۆرانی بێـژەکان پـشت بـەدەم کردنـەوە دەبەسـتن، ئەمـەش سەرچـاوەی ناسازی دەنگە، چوون مەڵبەندی دەنگـی سـازو توانـستی ووتـن گـەروە. بۆیـە کـەم لـەو دەنگانە شك دەبەین لە قوڵایی ناخەوە بێن.

٩ – بەڵ ناکا نەی چی بەێو جەلاوە

وە مەقامەکەی قەقنەس ئاساوە

بەڵکو لەپڕ نەیچی لە لاوە بە خۆی و مەقامـە قەقنـەس ئاسـاکەیەوە بێـت (پەیـدا)بێـت. مەقامی نەیچی لەدەنگی قەقنەس دەچێت، ڕەنگە قەقنەس کـە وتمـان لـە ئـەنجامی زۆر

خوێندن وجۆراو جۆری ئاوازەوە گڕ لەخۆی بەردەدات، دەلالەت لەسەرکەوتن و لەناخەوە وتنی مەقامبێژو ئاواز خوانەکانی ناو بەیتی مەولەوی بێت. نەغمەو چەشەی مۆسیقی لەگەڵ دروست بونی ئینسان دایەو لە عرفانی کوردی هیندی و ئێرانیدا پێگەو جێگەی بەرزی هەیەو شارستانیەتی ئیسلامیش خاڵی نیە لەو هەستە. هەر لەبانگدان و زەنگی کۆبونەوەو تەقس و شەتەحاتە دینیەکان.{هنر موسیقی سال سوم ۱۳۷۹ شماره ۲۰-۲۱} قەڵەمڕەوی ئایینی یارسان دەوڵەمەندترین بوومی ناوچەکەیە لە مۆسیقادا، لە بەدبەختیدا بەشەکەی ئێمە لەهۆرامانی دیوی عێراق، ڕابردووەکەی چەند دەوڵەمەندو باواندار بووە ئێستای هەزار ئەوەندە هەژارەو باوان وێران.

۱۰ — بەزمێمان جەم بۆ چون هەردە جاران

بنۆشین جامێ وە یادی یاران

کۆ بینەوەو بەزمێ بگێڕین وەك جاران و جامێ نۆش کەین بە یادی یارانەوە. بەزمێمان جەم بۆ: جەمێ ببەستین. لەکلتوری یاری و تەواوی هەوراماندا (جەم بەستن لەڕابردوودا) زۆر باو بووەو بۆچەندین مەرام و مەبەست بەزم و جەم دەگیرێ. ئەو وشە ڕەسەنە (جەم) چۆتە ناو زمانی میللی خەڵکی ناوچەکەوە(جەماعەت جەما، هەر منش کەما) یانی دەبێ ئێمە لەپەیوەندی وهونەری (تناسب) کە لەنێوان وشەکانی (بەزم و جەم و جاران و یاران) دا هەیە وردبینەوە. کە کاریگەری کلتوری دینی و هزری عرفانی ناوچەکە دەردەخات لەسەر مەولەوی و ئێمە بڕوامان پێیەتی و ئەو باسەمان بەفراوانی و بە بەڵگەوە لێرەو لەوێ وروژاندووە. بۆ ئاگادار بوون لەباوی جەم بەستن بڕوانە{سرووتە دینی و کۆمەڵایەتیەکانی خەڵکی هەورامان، ئەیوب ڕۆستەم ۲۰۰۷ل۳٤-٤۲} مامۆستا "احمد شریفی"یش لەژێر ناوی نمادو سومبولی ئوستورەیی لە شیعری مەولەویدا لەو بارەوە چەند دێڕێکی بەڕەواجی نووسیوە.{کنگره بزرگداشت مولوی کرد ل۳۷۷}

۱۱ — هەر وە زۆر مەندەن نیم نەنەس باقی

پڕکەر جامەکەت دەخیلم ساقی

هەر بەحاڵ نیو نەفەسم ماوە دەخیلم جامەکەت پڕکە ساقی. دابەش بوونی وشەیەك یان پیتێك بەسەر ڕووبەری سپیدا، یان چەند بارەکردنەوەی دەلالەت و مەغزای خۆی هەیەو گرنگی وێنەو دەستەواژە دەردەخات کە بابەت دەیگرێتەوە لەجوگرافیای دەق دا، لەڕووی فۆرم و ناوەڕۆکەوە بایەخی ستاتیکی پێدەدرێت و لێکۆڵینەوەی شیعری نوێ حیسابی بۆدەکرات. لای مەولەوی ئەم دیاردەیەش هەستی پێدەکرێت وتاسەی خوێنەر دەباتە سەرئێسقان. لەم شیعرە دا (هەر وە زۆر مەنەن ڕای ئامای نەفەس-نیم نەفەس) جوانیەکی تریش لەنێوان (نیو، پڕدا) هەیە کە دیارە(نیو) لەتوانایدا نیە (پڕ) بگرێت، ئەبێ سەرنجی ستاتیکی لەو حاڵەش بدرێت. وشەی "باقی" دووبارە بووەتەوەو دەبێت ئەو حاڵەی مەولەوی زۆر بایەخدارو تایبەت بووبێت. فرکردنی بادەی پڕ لە توانایدا هەیە گیان سەرشار بکاتەوە، یانی ڕۆح هەمیشە پڕ نیە، یان گەورە نیە، بۆ ئەو مەرامە (کامڵ بوونی گیان و گەورە بوونی ڕۆح) نیازمان بە بادەی پڕ هەیە، ئیمانی ناتەواوو خۆشەویستی نیوەو ناچڵ و لە ناچاریدا "یار" پەسەندکردن ناتوانێت ڕۆح ئاسوودە بکات. ئەمەش مەبدئە لای سۆفیەکان.

١٢ — ئەر ئازیز وەی تەور لێم کەرۆ ستەم

خەلاصیم نی یەن ئەمجار خاتر جەم

ئەر ئازیز بەم جۆرە ستەمم لێ بکات (غەداری یار) بێخەم بن ئەمجار نەجات بوونم نیە. خاتر جەمبن لەستەمی ئەمجارەی ئازیز نەجاتم نیە.

١٣ — عەرەق چون شەونم نیشتەن نەڕووی گوڵ

تەڕ کەردەن تاتای توغراکەی سونبوڵ

عەرەق وەك شەونم لەسەر ڕووی گوڵ نیشتووە، تاڵ تاڵی زوڵفەکانی تەڕکردووە، ئەمەش یەکێکە لەو وێنانەی بەهونەرەکانی تەشبیە و خواستن چرکراوەتەوە. کاك محەمەدی حجازی دەفەرمێ لەم بەیتەوە شیعرێکی جوانی سەربەخۆیەو بەهەڵە لکێنراوە بەم شیعرەوە{حجازی ل ٢٥} لەپوختەکردنی دیوانەکەی مدرسدا لەگەڵ "حەسەن گۆران" لەشیعری"١ع" لەلاپەڕە٤٤١ دا چاپیان کردووە. مامۆستا عوسمان هەورامیش هەمان

بۆچوون دەردەبڕێت.{هەورامان ژمارە ٢٧ل ٨٤} ئێمە پێمان وایە بۆچوونی لەتکردنی شیعرەکە نەشیاوە، تا ئەوکاتەی زانایان چارەنوسی دیوانە شیعری مەولەوی بەلای کامڵ بووندا دەخەن من سەرنجە ناقابیلەکانم دەردەبڕم. سەبارەت بەم بۆچوونە دەگونجێ شیعرەکە لەشوێنی خۆیدا دانێین. بەدەلیلی ئەوەی مەولەوی پێشتر فەرموویەتی گەر بێت و نازیز وەها ستەمێ بکات لەمن، زەحمەتە نەجاتم بێت. ستەمەکەش درێژەی ناوەرۆك و مەژگەی ئەم بەیتانەیە کەحجازی و حەسەن گۆران و مامۆستا عوسمان بە سەربەخۆ لەقەڵەمیان داوە. واتە خۆی خاوەنی عارەقی وەك گوڵاوە، ئیتر ستەم نیە دڵی من لە خەمدا بتوێنێتەوەو بەبیانوی گوڵاو گرتنەوە دڵم بکا بە ئاو؟! ئاخر جەورو ستەم نیە دنیا خۆی لەبۆنی گوڵاوی عارەقەو زڵفی ئەو پڕ بووبێت، کەچی ئەو تەمابکاتە دڵی من و بیخاتە ناو قازانی خەم و بیخاتە سەر ئارگای توانەوە؟! بۆیە گرنگە زۆر وردبینەوەو هەمیشە چاومان لەتریفەی مانگی مەولەوی و خەرمانی زانستی مدرس بێت بۆ ئەوەی بتوانین خۆشمان بۆچوونی دروست و شارۆو کەنەکەنەی باش بکەین. هەرچەندە ئەم شیعرە پیاو دێوانە دەکات ئیتر چ لەم لا بێ یا لەولا بێ. عەرەق وەك شەونم لێکچونە، ڕووی گوڵ، دەموچاوی یارە. "خواستنە" هەروەها پێچانێکی تیایە تەڕکردن بۆعارەق دەگەڕێتەوە. سونبڵ گوڵێکی پەلك درێژی بۆن خۆشی ڕەنگ بنەوشەییە لەگەڵ توغرادا خوازراون بۆ زوڵف. توغرا، خەتێکی کۆنەو خوازراوە بۆ زوڵف لەپێچ و موعەممادا، عەرەق وەك شەونم لەڕووی یار نیشتووە تاتای زوڵفە بۆن خۆشەکانی تەڕکردووە.

١٤ — جە قازان خەم دڵ کەردەن وەئاو

وە درۆ ماچۆ مەگێرو گوڵاو

لەقازانی خەما دڵی کردوم بەئاوو بەدرۆو دەڵێ گوڵاو دەگرم. دڵ بوون بەئاو کنایەیە لەئەزیەت دانێکی زۆرو توانەوە. خەم کە بێژەیەکی مەعنەویە کراوە بەقازان و دڵی تیاکراوە بە ئاو. هەموو زەحمەت و گوناهی ئەم گوڵاو گرتنەش بە(درۆ) وەلا خراوەتەوە. دارشتنی نیوە بەیتی دووەم سادەیی و ناسکیەکی زۆری تیا خەرج کراوە(دەڵێ گوڵاو دەگرم بە درۆوە). مادام توانەوەو بە ئاوکردنی دڵی مەولەوی بە

گولاوگرتن کەوتوەتەوە. کەواتە دەبێ دڵی مەولەوی (عاشق) پێکهاتەیەك بوویێت لەگوڵ و کەرەسەی گولاو. بەڵام بە(درۆوە ماچۆ–بە درۆوە وا دەڵێ) دیسان لەو مانایە خاومان دەکاتەوەو دەڵێ درۆیە دڵی من بەکەڵکی گولاو نایێت و هەر لەڕاستیدا ئەو دەیەوێت عەزابی بدات. عەزاب دانی دڵی مەولەوی و توانەوەی لای یار هێندەی کارو ئیشی گولاو گرتن و گولاو دروستکردن خۆشە.

١٥– ئازیزم گولاو بۆی خۆی کولم تۆن

ئەر بۆی تۆ نەبۆ بۆی گولاو جە کۆن

ئازیز گولاو بۆنی عارەقەی کولمی تۆیە، ئەگەر بۆنی تۆنەبێ، گولاو بۆنی لەکوێ یە؟ عارەقی کولمی تۆ گولاوە. نەك دڵی بوو بەئاوی من. دەشگونجێ (خوی) (وێش) بێت واتە: خۆی گولاو لەئەسلا بۆنی کولمی تۆیە. نیوەبەیتی دووەم بەسراوە بەمەرجی ڕستەی یەکەمەوە عارەقی کولم گولاوی حەقیقەتە، گولاو سێبەرە. کەواتە تاودان و گوشرانی دڵی ئێمە بەدەستی یار درۆیە گولاوی لێ بەرهەم نایێت، گولاوی ڕاستەقینە شەونمی جەمال و تەڕی حەرف و ئایەتەکانی تاقە یارە. حافزیش وتوویەتی:

گل بر ڕخ ڕنگین تو تا لطف عرق

در اتش ڕشك از غم دل غرق گلاب است {حافز. تیمور برهان لیمودهی ل٤٥}

١٦– زەڕێ بوی زوڵفت کەفتەن نەبەرزان

بۆی گوڵان کەردەن جەبەرزان هەرزان

یەك زەڕە (زەڕەیەك) بۆنی زوڵفت کەوتوەتە بەرزان و بۆنی گوڵانی لەسەر بەرزان هەرزان کردووە. بەهاو قیمەتی بوونی زوڵف. کەم بەهابوونی گوڵ لە چاو بۆنی زوڵفدا. تۆ زوڵفت جارێ سەرچاوی هەرزان کردنی کەرەسەکانی گولاوە، ڕازانەوەی ئەم کەون و کائناتە زەڕەیەکە لە نهێنی جوانی یارەوە بەر ئەم دنیایە کەوتوە.

١٧ – ئازیز وە مەرگت گەر ئینسافت بۆ

هەنی کافی یەن بۆی زوڵفت پەی تۆ

ئازیز بەمەرگت گەر ویژدانت هەبێ تەنها بۆنی زوڵفت بەسە. واتە: بۆنی زوڵفی تۆ کەم نیە و تۆخۆت بێ ویژدانی، دەنا زوڵفی تۆ یەك زەڕەی بەسە بۆ بەتاڵان بردن و هەرزان کردنی گوڵەکان، زەرەیەك نور، کلی لە طور هەرزان کرد، زەڕەیەك بۆنی زوڵف، گوڵانی سەر بەرزانی هەرزان کرد (بێقیمەت کرد).

١٨ – ئیتر چ حاجەت وێت مەدەی عەزاو

قبوڵ کەری جەور مەگێری گوڵاو

ئیتر چ پێویستە خۆت عەزاب ئەدەیت و ستەم قبوڵ دەکەیت و گوڵاو دەگریت. زیادە ڕەویەکی جوانی بەمانای بەیتەکە داوە، وەك بڵێی ناسکی یار لە ئاستێکایە. گوڵاوگرتن بۆی عەزابە. واتە پێویست ناکات هەم ستەم کردن قبوڵ بکەیت و هەم عەزیەتی خۆت بدەیت بە گوڵاوگرتن. لێرەوە دەمانباتەوە سەر بەندەکەی (دڵ کەردەن بەئاو) واتە من باکم لە توانەوەی دڵم نیە کە لەقازانی خەمدا دەیکەیت بەئاوو بە درۆوە دەڵێی مەبەستی گوڵاوگرتمە. من خەمی عەزیەتەکەی خۆتمە.

شیعری چوارەم:

١ – ئیحیا نەبوون، سا نەشوون مەردەن

نامەکەش ئامان گلەییش کەردەن

سائاخر چۆن نەمرم و نەژییمەوە ! زیندوونەبمەوە، سانەچمەوە مردن (نەگەمەوە ئاستی مردن) نامەکەی هاتووەو گلەیی کردووە. زیندووبوونەوە بەهۆی هاتنی نامەکەو مردنەوە بەهۆی گلەیی ناونامەکەوە. پێچانو کردنەوەی ڕێکی تیایە.

٢ – قاصد شۆ وە لای ئەو نەونەمامە

چون یاوای پێش دەر ئەی جواو نامە

نامەبەر بچۆ بۆلای ئەو نەونەمامەو هەرکە گەیشتی ئەم وەڵامە نامەیەی بدەرێ.

٣ – جەو ئەسکەنجەبین دەس سوروشتەکەت

یانێ نامەکەی زێباو زوشتەکەت

ئەو شەربەتە ترش وشیرینەی کە بەدەستی تۆدروست کراوە. واتە لەیەك کاتا نامەکە جوان و ترشیشە(هەم دژیەك هەم پێچان و کردنەوەی تیایە، ئەسکەنجەبین (خوازە)یە.

٤ – بە بادەکەی وێت جام جام وەردەوە

تاڵی سەفرای دەرد دووریش بەردەوە

بەبادەکەی خۆت جام جام (پێك–پێك) خواردمەوەو تامی تاڵی سەفرای دەردی دووری لا برد. من گومانم لەنیوە بەیتی یەکەم هەیە ئەو بەڕێزانەیش کە لەسەر مەولەوی نووسیویانە، هەر بەو دارشتنەوە دەسیان گرتووە. هەرچەندە مامۆستای مدرس ئاماژەی بەوە داوە لەهەندێ نوسخەدا لەباتی (بەبادەکەی وێت نووسراوە (بیمارەکەی دڵ) مامۆستا حەکیم و مامۆستا حەمەڕەشید لەپیاچوونەوەکەیاندا لەسەر ئەم دێڕە هیچ ئاماژەیەکیان نەداوە. پیرەمێردیش لە وەرگێڕانەکەی دا بەم جۆرە وەریگێڕاوە:

نەخۆشەکەی دڵ لای تۆ جێهێشتوو

تاڵی سەفرای دەرد دووری تۆ چێشتوو

هەرچەندە کارەکەی ڕەحمەتی پیرەمێرد تاسەی هیچ هەورامیێك ناشکێنێ و زۆرجار دوور کەوتنەوەو نەپێکان بە شیعرەکانەوە دیارە، ئەویش بە نەخۆشەکەی دڵ وەریگێڕاوە. ڕەنگە بەدڵی خۆی بڵێت (بادەکەی وێت) کە هی (ئەوە). ئەوکاتە وای لێدێت بەدڵم کەهی خۆتەو دەڵێی پێکە ئەسکەنجەبینی نامەکەتم نۆشی (دڵم ئاوی خواردەوە). یانی شەربەتی نامەکەتم بە دڵ خواردەوە. یانی بەدڵ لە خۆشەویستی و ترش و شیرینی نامەکەتم خواردەوە.

٥ – فەر مابێت بەو لەفز شەکەر ڕازەوە

گا جە ڕووی عیتاب گا وەنازەوە

فەرموو بووت بەگفتە شیرینەکانتەوە جارێ بە ڕق و قینەوە، جارێکیش بەڕووی نازەوە. یانی جارێکی لەنامەکەدا ڕقت بەسەردا باراندوم. جارێکیش نازت بەسەرا کردووم. شەکەر ڕاز : دەم ودو شیرین و قسەجوان و دەنگخۆش. مەولەویناسەکان کۆکن لەسەرئەوەی ئەم شیعرە لە وەلامی گلەیی دۆستێکا نووسراوە. بێ ئەوەی ناوی دۆستەکەبزانن. مامۆستا حەکیم سەرنجێکی وردی لە پیاچوونەوەی ئەم شیعرەدا دەربڕیوە، کەبەیتی:

نە وەخت هجران وداعت فاما

نە وە شەماڵدا پەیامت ئاما

هی دۆستەکەیەتی و ئەو دۆستەش شاعر بووە بە دەلیلی فەرمابێت. تا دۆزینەوەی بەڵگە ڕەنگە ناوەڕۆکی قسەو گلەییەکانی دۆستەکە بێت و مەولەوی خۆی بە شیعری کردبێت.

٦ – دەیسا هورێزە خەمیارەکەی وێم

بۆ شاد بەر وە دین دیدارەکەی وێم

دەسا هەستە ئەی یارەکەی کاتی خەمم وەرەوە شادبە بەدیدەن و دیدارم. لەڕاڤەو نووسینەکاندا لەسەر دەیسا هورێزە، سەرنجی ڕون نی یە، وای دەدەنە قەڵەم کە بەدۆستەکەی بڵێ هەستە وەرەوەو شادبەوە بە دیدارم. بەڵام دەکرێت ئەم دێڕە حاڵەتی

ئان و ساتی وەلاّم هێنابێتی و پەنابردنی مەولەوی بێت بۆ نەشئەی نوسین. ساقی، مطرب، شیعر، مۆسیقا... وەك چۆن. بۆمەی نۆشان مەی یارەکەی کاتی خەمە. من لام وایە مەولەوی جوانترین ناوی ناوە لە پەری ئیلهامی شیعریی و پێی دەڵێت (خەمیار)و بەلامەوە بۆ مەولەوی ساتی نووسین یارەکەی کاتی خەمە. وە شاعرە جوان نووسەکان هەمان خۆشەویستیان هەیە بۆ بەهرەو ساتی نووسین.

٧ – تو تیرەکەی وێت، وە زامداری وێم

تو بیّ باکی وێت، بوردەباری وێم

سوێند دانی دۆستەکەی بە (تو تیری خۆت و زامداری خۆم، تو بێباکی خۆت و ئارامی خۆم). دیسان هونەری پێچان و کردنەوە هەیە کاتیّ کەوا لە شیعرەکە دەکەین : ئەو بێباك لە تیرباران کردن و من ئارام و سابیر لەزامداری دا .

٨ – ئەو وەخت پای کاو هەرد دڵ تەم بۆ

ئەساسەی دووری ئازیزان جەم دووری بۆ

ئەو کاتە کە دامێنی بەرزو ماهی هەردی دڵ تەم بیّ (کنایە لە غەم خەجاڵەت ومەینەت) و تفاقی دوری ئازیزان ئامادەبێت (جەم بۆ)، بارگەی سەفەر پێچرابێتەوە بۆ دوورکەوتنەوە.

٩ – چۆن نەبڕیۆ تای ڕشتەی سەبووری

گۆش چون وێش مدۆ وە قسەی دووری

چۆن ناپچڕێت تای (تاڵی) ڕشتەی تاقەت وئارامم، گویّ چۆن خۆی ئەداتە بەر بیستنی واژەی (دووری)؟؟

١٠ – زوان چون تاقەت هیمەت وازیشەن

دیدەچون تامڵ شۆن دیایشەن

زمان چۆن توانای هێز دانەبەرخۆی هەیە گۆ بکات و دیدە(چاو) چۆن تاقەت و توانای لەدوا نواڕینی کۆچی ئازیزانی هەیە. لەکتێبەکەی مامۆستاحەکیمەوە لەبری تاقەتی دووەم (تامڵ)مان نووسی{مەولەوی حکیم ل٨٤}ئەمانە ئەوپاکانە شیعریانەن بە هۆیانەوە

مەولەوی خۆی لەگلەییەکانی دۆست دەرباز دەکات، تۆ گلەیی وەخت و ساتی جودایی لەمن دەکەی کاتێ دڵ تەم دای بگرێت و یاتاخ و تفاقی دووری ئازیزان جەم بێت ئیتر سەبر لە باریکی دەدات و تای ڕشتەکەی ئەپچڕێ وزمان عەزم و توانای گۆکردنی نابێت و گوێش حەز بەبیستن ناکات و چاو توانای نیگاکردنی کۆچی نیە. مەولەوی لەشوێنی تردا قەراری سەخت بەسەرچاودا دەدات گەرئەو توانایەی هەبێت

١١ — گێج مەدۆ دەروون چەنی پەیامان

بەڵام هەی سەرخێڵ نەوتوڵ نەمامان

خول ئەخوات دەروون لەگەڵ پەیامان (ڕازو حکایەت و تاسەو مەیلی دۆست) بەڵام ئەی سەرخێڵ (کەس لەئاستا نەبوو) و تازە نەمامی هەڵچوو. (واتای سەرخێڵ لای یارسانەکان دەبێتە کاربەدەست و لێپرسراوو سەرگەورە. هەزارساڵ لەمەو بەر باباسەر هەنگ فەرموویەتی:

هەفتەم سەرخێڵەن هەفتەم سەرخێڵەن

جەئاسماندا هەفتەم سەرخێڵەن

هەر یەك وە ڕەنگێ نەگەشت و گێڵەن

هەریەك پەی کارێ ئاوارەو وێڵەن {یارسان ئەیوب ڕۆستەم چ١ل٩٥}

لەبەیتەکانی پێشوودا پاکانەو بیانووی سەردەمی وەختی دابڕان (ئانوساتێ کەدۆست گلەیی هەیە) دەکات. لێرەبە دواوە پاکانەکردنی نەناردنی پەیام و ئەحواڵی دوای دابڕان دەکات. لە بری(ئامان) ئێمەش بەڕای مامۆستا حەمەڕەشید ئەمینی کردمان بە(پەیامان){ساتێ لەگەڵ مەولەویدا میهرەجان ٢ل٢٩٤}

١٢ — چۆن یارای نەفەس بەراوردەمەن

سۆزش وە شەماڵ ڕەوان کەردەمەن

چۆن دەوێرم هەناسە هەڵکێشم؟ کەهەناسە کڵپەی گڕی دەرونە، پشکۆی گرچۆن بە شەماڵدا ڕەوانە دەکرێت؟ بۆیە ناوێرێت هەناسە بدات ئەترسێت. ئەم وشەیە زۆربەوە لە هەورامیدا (مەیارۆ هەناسەدۆ)ناوێرێ هەناسەبدات. کنایەیە لە ترس. ئاشکرایە مەولەوی

بۆچی ئەترسیٚ و سۆز نادات بە شەماڵ. .هەناسەی تێکەڵی شەماڵ ناکات، سۆزش واتـە:
سوتان یان گڕ. دەی دیارە کەسیش گڕ ناداتە دەس شەماڵ.

١٣ – مەتەرسو جەحفز تەقریر ئەحواڵ

سۆچۆ خەزانەی خەیاڵ شەماڵ

ئەترسم ئەگەر عەرزوحاڵی من هـەڵگریٚ و بـۆ تـۆی بـێنیٚ، خەزێنـەی خـەیاڵی شـەماڵیش بسوتیٚ واتە: لەترسی ئـەوەی خەزێنـەی شـەماڵ گڕ نـەگرێت مـن نەهەناسـە ئـەدەم وە نەسۆزی خۆمی پیٚ ئەسپێرم. بە داخەوە ڕاڤەکردنەکان لە ئاستی جوانی وێنەکـەدا نـین. ترسی مەولەوی (یاراو نەیارا) لەوەدایە کـە چـۆن ئـەتوانیٚ گـڕ تەسـلیمی شـەماڵ بکـات. ئەمـەش زۆر یارمـەتی کەشـفکردنی سـتاتیکی بەیتـەکانی دوای خـۆی دەدات. سۆزشـی مەولەوی دەنکە شقارتەیەو کە خەزانەی خەیاڵی شەماڵ سوتاو شـەماڵیش توانـای چـون بۆ هەموو شوێنێکی هەیە ئەوە دنیا گڕ دەگرێت. دڵداری کردن لە گەڵ خـەیاڵی ناسـکدا، یان فێربوونی وێنە درووستکردن و دارشتەی جوانی شیعر، مەولەوی لە بێـسارانی یـەوە فێربووە، بە جۆریٚ دەس و پلی وێنە دروسـتکردنی لـە مامۆسـتاکەی تێپەڕانـدووە. ئـەم بابەتی گڕو شەماڵەو سووتانی دنیایە لای بێسارانی سۆراخ دەکرێت. بێسارانی دەڵێت:

دڵەی من پێتەن مەرنمەزانی

مەشی وە یانان ئایرمەسانی

ئایریٚ چوون دڵ من بە دەستت بۆ

ئایر واستەن پەی چێش قەستت بۆ

دڵەی من وەسەن جیۆتی ئایر

پەنەش مەسۆچۆ کەش و کۆو بائیر

بگێرەش بە دەست هەی ئاوات وەستە

بەرەش وە یانان چوون گران دەستە

بلاٚبا نەبۆ ڕووبەڕووی شەماڵ

نەبا ئاڵەمیٚ پـێش بـۆ بـە زووخـاڵ. {کەشکۆلە شیعرێکی کوردی "گۆرانی" ئەنوەری سۆلتانی ل ٢٢٠شیعری١٣٧}هەمان شیعر لەبێسارانی حکیم مەلاسـاڵحدا هەیـە بـەلاٚم هـەورامی

شیعرەکە لە شێوەی دیوی عێراق دەچێت بۆیە ئێمە ئەوەی کاک ئەنوەرمان گواستەوە. هەمان شیعر لە کەشکۆڵی کەلەپووری ئەدەبی کوردی ب١ل١٤٦دا بەچراخ دەست پێدەکات و جیاوازی و زیادەیشی هەیەو بەناوی شێخ شەهابەوە بلاوکراوەتەوە. گەرهی بێسارانی بێت دەچێتە لای چراخیاتەکانی. ئەمە ئەوخەیاڵە ڕۆمانسیەیە، کەم شاعر توانای پەی پێبردنی هەیە کە مەولەوی زۆر ستاتیکیانە وێنەی کردووە. سالمیش دەڵێت:

لە ئەوەڵ حەرفیا وەك دڵ لەکاغەز بەردەبێ ئاگر

ئەگەر شەرحی شەرارەی ناری هیجرت سەبتی دەفتەرکەم.

١٤ — من خۆ شەوو ڕۆ ئارەزووی تۆمەن

پەرێ دیدەنت نەزرو فتۆمەن

خۆ من شەو ڕۆژ ئارەزووی دیدەنی تۆمەو بۆ ئەو مەبەستەش خێرم کردووە خێری(نزر الفتوح). وەك دەزانین لەشیعرە بۆنەکانی مەولەویدا زۆرجار لەتافەت هەیە. ئەمەش ئاراستەی مەرامەکانی مانا بەرەو شوێنی تر دەگۆرێت و کەم جار لە ڕاڤەی مەولەویدا ئیشی لەسەرکراوە. گەر بتەوێ سەرنجی ورد لەشیعرە بۆنەکانی مەولەوی بدەیت (ئەوانەی بۆمەرگی عەنبەرو دووری ئازیزان و دەردو ئێشەکانی نووسیوە) لە ڕێی ئەو لەتافەتەوە مانا نەوتراوەکانی خۆی بەیان دەکات. زۆرجار لە بەیتەکانی کۆتایی یان نزیك کۆتا ئەم حاڵە ڕوو دەدات کە ئێمە بە"ئینقلابی مانا" ناوی دەبەین و لەهەر شوێنێ بێتە ڕێمان ئاماژەی پێدەکەین. لەم بەیتە بەدواوە مەولەوی ئینقلاب بەسەر شیعرەکەو ماناو بۆنووسراودا دەکات و ڕووی قسە بەرەو لای تر دەبات هەر ئەمەشە هاوسەنگی دنیاو قیامەت و مەعنەویات و مادیات و هەست و نەست لای مەولەوی.

١٥ — بەڵام یەن وە یاد باڵاکەی تۆوە

دەورم دان وە دەور ساراو سەرکۆوە

بەڵام ئەوەندە بە یادی شادبوونی باڵای تۆوەگەڕاوم، بەدەوری ساراو سەرکۆدا دەورم کردوەتەوە، واتە سوڕانەوەی بەردەوام و بێ ئەنجام، چونکە دەور دوجار لەبەیتەکەدا شوێنی گرتووە. ئەمە مەئلوفەو دیارە وێنەی لەتافەتی ماناو انقلابەکە ئیشارەدانە

بەگەڕانی مرۆڤ بە دوی حەقیقەت(خودا) ماندووبوونی لەوپێناوەدا. لە"دەوردان"دا هەست بەهیلاکی (مەسیحە کانی) عاشقی یار دەکەیت.

١٦ — بۆی بالآت هەرزان وە دەشت و دەردان

نمەز ڕای لای تۆم وە کام گوزەردان

تۆ هێندە بە زۆرو هەرزان بۆنی بالآت بەدەرو دەشت داوە، بۆیەمن نازانم لەکام ڕێوە بێمە لات، لەدیوە ئینقلابییەکەشیدا بیانووی نەچون بۆلای دۆستەکەی لێرەدا سکونەت بوونە لەدوای گەڕان. بەداخەوە ڕاڤەکارانی شیعری مەولەوی هەندێجار توانای کەشفکردنی سحری زمانە هەورامیەکەیان نەبووە کە ئەمەش خەوش و عەیب نیە، وە نەوەستان لەسەر هەندێ واژە کە مەولەوی بەوپەڕی ڕێزەوە واژە دەخاتە شیعرەوەو ئەم بەیتەو نموونەی زۆری ئەم بەیتە لە دیوانەکەیدا هەن. وشەی (هەرزان دژی گران)ی وێنەکە لەمانای دروستی خۆیدا وشەیەکی کەم نرخ و بەهاو بێبایەخە وەك چۆن گران بەرزو بەهادارە. مەولەوی هەڵی دەگرێت و وێنەیەکی ستاتیکی لێ دروستدەکات کە خەزێنەکانی جوانی پڕ دەکات. وەك وتمان مەولەوی لە ستراتیژیەتی نووسیندا گەورەترین ئەرکی بەزمان سپاردووە، کەزمان لە توانایدا هەبێت پۆستی گەورەگەورە بە وشە بدات. ڕاڤەی وێنەکە بەپێی ستراتیژی مەولەوی:

تۆ ئەوەندە دەوڵەمەند بوویت لەبۆندا خەزێنەکانی بۆن خۆشیت پڕ بوون، بالآت لەبەرامەو بۆن هەڵکێشاوە، بەهەرزان ڕژاندووتە بەسەردەرو دەشتەکاندا و تالآن فرۆشت کردووە لە زۆریدا هەرزانت کردووەو بەر هەمووکەس یان هەموو شتێ کەوتووە، ئەمەش وای کردووە هەموو شتێ بۆنی تۆی لایە. ئیترمن ناتوانم تەنیا شوێنێ بدۆزمەوە کە تۆی لێبێت، هەڵبژاردنی ڕێگەی لای تۆ نازانم و ڕوو لەهەر لایێ دەکەم بۆنی بالآت دێت. مەولەوی لەشوێنێ تریشدا بە هەمان دەلالەت (هەرزان)ی بەکارهێناوە .

" ڕەحمێ کەر وەحاڵ خەمان هەرزان دا

تەشریف بەر بدیە وەسەر بەرزان دا"

لە ڕێگەی وشەی (هەرزان)ەوە هاوکێشە بۆ(عرض وطلب) و بازاڕێ بۆ ستاتیکا دروست دەکات کە هەمووکەس بتوانێ خاوەنی جوانیەکان بێت و بەهرەیان لێ بەرێت وەك مهرەبانی دۆست کە لەبۆن و بەرامەی بەشی دنیای داوە سرووشت هەمووی خەریك ماوە

به بۆنگرتنی یارەوە. ئەمە (سلطان الاذكارة). شاعر دوای برینی قۆناغەکانی زکر پێی گەشتووە{تصوف چیە ئەمین شێخ علاالدین نقشبندی ل٣٨٠} دیوی تری مانای وێنەکە پێمان دەڵێ ماڵومەنزڵی خۆشەویست لەهەموو شوێنێکە. هەر ئەو لەتافەتەی شیعری مەولەوی لەم وێنەدا دەمانباتە سەر سەرچاوەکانی ئەوینی ئیلاهی. چونکە ڕەنگوبۆنی سروشت بەوجۆرە تەنیا لەدەسەلاتی ڕژاندنی جوانی خوایە بەسەریان دا هەر خەزێنەی ئەوە هێندە بۆنی خۆشی تیایە هەرزان بەمرۆڤ و سروشتی داوە.سەروەرانی تر ساکار بەسەر ڕاقەی ئەم وێنانەدا ڕۆشتون و نەوەستاون. هەرئەم وێنەیە ڕێگاکانی گەڕان بەدوای یاردا کەم دەکاتەوەو سکونەت دەبەخشێ و یار دێنێتە ناو خودەوەو دڵ دەکاتە عەرشی خوا.{گۆڤاری هەڵەبجە.ژ. ١٥ئیستاتیکا لەوێنەشیعریەکانی مەولەویدا}ڕەنگە مانای ئەو وێنەیە لەبازنەی دین و نەتەوەو ناوچە بچێتە دەرو بازنەیەکی مرۆیی بەدەوری خۆیدا بکێشێ، چونکە ئەوەشی لێ دەخوێینەوە کە هەموو ڕێگەکان دەچنەوە بانەی عیشق و ماڵی دۆست، مادام ڕوو لەهەر گوزەرێ بکەی بۆنی ئەوە. کەواتە دەکرێ هەرکام لەو ڕێگایانەش هەڵبژێریت بگەیت بەیار، بەشەرتێ دەماخ و بینت ئەو بناسێت و هەستی پێبکات و زوکامی نەبێت. ئەمەش جیهان بینیەکی دییە لای مەولەوی بۆ یەکیەتی دینەکان و یەك زەمینی عرفان. دەکرێ شارەزایانی ئەو بوارە چاکتر سەرنجی بدەن. بەداخەوەم لەوەی بەڕێز (فلك الدین کاکەیی) لەبواری سەرچاوەکانی خۆشەویستی و نیشتیمان وکیشوەرەکانی عرفان نانوسێت. کە دڵنیام بۆ نەتەوەکەی لە کارە سیاسی و حزبیەکەی باشتر خزمەت دەکات. لەخوا بەزیاد بێ سیاسی زۆرەو عاشق و عارف کەم. بەدیدی عرفانیش ژینگەی ئەم وڵاتە پیرۆزو خۆشەویست و پاك دەبێتەوە نەك بەو ئەدا حزبیەی هەزار برینی کردە ئەم نیشتمانە. کاتی ئەوە هاتووە کەسانی وەك "سەی فەلەك"لە حەوزە لێڵ و لیخنەکانی سیاسەت بێنە دەرو ڕوو لە (هانیتا)کانی پاك بوونەوە بکەن و دەس بدەنە قفڵی دۆستی و دڵ بدەنە جەماڵی یار.

١٧ — گلەی تۆ وەی تەور حاڵەت وەی نەسەق

دووریچت وەی ڕەنگ خودا تۆوە حەق

گلەیی تۆ بەو جۆرەو حاڵەتی منیش بەو نەزم و تەرتیب و(لەونە) دووریشت بەو ڕەنگە خودا تۆیش بەوحەقی یە (خودا تۆحەقیی و ئاگاداری منیت.

پەنجەکەی گەردوون بە دەم دەردەوە
هەر بۆ گرەی عومر بۆ خاو کەردەوە
هەرپێسە بیەن نە تۆی پەردەوە
هەرکاتێت زانا چەرخی وەردەوە
چوون یاران دانەی ئێسپیچ هەردەوە
نەی دەشت و دەردا چن پەنج دریا بۆ
چن دڵ جە قازان مەینەت گریا بۆ
نەوینی بە چەم داری نریا بۆ
نەهەر سەر دەشتی کشتی گریا بۆ
وە جۆی چەمەی چەم ئاو نە دریا بۆ

لەبڵاوکراوەکانی دەزگای رۆشنبیری جەماڵ عیرفان ٢٠١٣

لەسەر ئەرکی (د. تەها رەسوڵ) چاپکراوە